Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 20 май, 1976 шу. • № 62 (5289). • Мах 2 кеп.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

ПХЕ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера къаьстта дика къахьегаш ба Горячеводски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараш. Бурув тохара эффективности балха дикали лакхъяра шерра социалистически яхь йоаржаьча бригадаша, участкаша бизза пайда эц шоай торонехи кхоачамехи. ИттлагIча мае кхоачашъяьй цар деррнгача технико-экономически хьокхамий пхе бетта план. Ер шу доладелча денз цар техад 8710 метр бурув, пхе бетта планагIа тоха дезаш дар 8600 метр мара доацача.

Технико-экономически хьокхамаш а дика да управлене коллектива. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 20,6 процент тIеххкхоачашъяьй цар. Бетта цхьан станокаца 178 метр бурув тох, из да планагIа лаьрхIачул дукхагIа. Химически реагенташ, утяжелитель, цемент, электроэнерги, кхийола материалаш кхоярах, бурув тохача остех бизза пайда эцарах паччахьалкхенна кходаьд 200 эзар совгIа сом.

«ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа болх а беш социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я коммунисташ Лорсанов Султан, Манькин Василий, Катаев Ваха, Тришкин Олег керте латта бригадаш. ДикагIбола производственникаш лоархIаш ба бурувдетта мастераш Малецкий Павел, Яндаров Ваха, бурувдеттарий гIончаш Ахмадов Акхмерза, Лысенко Федор, кхыбараш.

Г. ЛУКЪЯНОВ.

БОЛХ ДИКА БУ

Ер шу дика дIадоладаьд Грозненски районерча Староюртовски коа тIара оалхазараш леладеча фабрика коллективо. Хьалхарча квартала план толаме кхоачашйир. ДIабахача биъ бетта планагIа 6 миллиони 633 эзари фуъ долаш, паччахьалхенна дIаденнад 9 миллион фуъ. Вешта аьлча, биъ бетта план 137 процент кхоачашъяьй коа тIара оалхазараш леладераша.

Из толам боаккхаш хьинаре къахьийгараш кIезига бац фабрике. Царех ба шоай социалистически декхарех дика лоархIабеш, шоай предприятеи юртеи общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьабозгIа коа тIара оалхазараш леладераш Габараева Iайна, Дикаева Зура. Цу шинне шоайла социалистически яхь лелаю. Цар дикка тIеххкхоачашъяьй яхкаш йолча котамашта тIехьара фуаш гулдара биъ бетта планаш.

— Тха балха тIа керттердар да хIара минутах бизза пайда эцаш къахьегар, — йоах коа тIара оалхазараш леладеча Бугаева Зурас. — ТIаккха мара вIаштIехьдалац заданеш кхоачашн тIеххкхоачашн е.

Парте XXV съезда исторически решенеш вахаре кхоачаш а еш, иттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера 27 миллион фуъи 2500 центнер котамий дулхи паччахьалкхенна дIададала декхар шоашта хьалхашка оттадаь къахьегаш ба Староюртовски коа тIара оалхазараш леладеча фабрика болхлой. Шоай дош гIулакхаца кхоачашде уж чIоагIIа оарцагIбаьна хилар дика хьахьокх дIабахача биъ бетта пар даьхача толамаша. Из бахьан долаш фабрика-коллективана елнай КПСС Грозненски райкома, райисполкома, профсоюза райкома карара кара луш йола ЦIе байракх. Из байракх карара дIа ца хецаш къахьега лерхI цар дIахо йодача хана.

У. АДАМОВ.

ХИХ IОБАДЕ ЛАЬТТАШ

Укх шера планагIа 122 эзара 348 гектар лаьтта дIайийнача хIамашта хий дилла дезаш да вай республика боахамашка. ХIанз колхозийи совхозийи мелиоратораш цкъара хий дилла болабеннаб дIайийнача хIамашта. Таханарча денга цкъара хий диллад 58519 гектара тIа.

ХIамаш дIайийнача кхашка хий дуллалга къаьстта дика лел Ачхой-Мартановски района боахамашка. Укхаза 148 процент кхоачашъяьй кхашка цкъара хий диллара план. Хий дуллилга дика вIаштIехьдаьккхад Шалински, Гудермесски, Шелковской районашка. Цигарча боахамаша тIеххкхоачашъяьй кхашка цкъара хий диллара планаш.

ХIаьта Надтеречни района боахамаш тIехьадус цу лоархIамерча балха. Укхаза 76 процент мара кхоачашъяьяц кхашка цкъара хий диллара план. Грозненски районе — 61 процент, Сунженски — 61, Наурски — 60, Малгобекски — 42 процент, Назрановски — 42 процент, хIаьта Урус-Мартановски района боахамаша 30 процент мара кхоачашъяьяц кхашка цкъара хий диллара план.

Хан-ханнахьа кхашка хий дилларах, эша гIулакх дарах тийша ба гурахьеи бIаьстии йийнача юртбоахама культурай хьувкъам. Из диц ца луш хила беза республика колхозийи совхозийи кулгалхой, специалисташ, кхашка къахьегараш шоаш а.

КЕРТТЕРДАР—ДИКАЛ ЛАКХЪЯР

— Арахецача продукце дикал лакхъяра тIехь къовсам лоаттабар — шоай керттера декхар лерхI тха завода коммунисташа, берригача болхлоша, — аьлар соца къамаьл деш Октябрьски Революце орден лелаеча «Красный молот» завода парткома секретара заместитела Кончакова Людмила Васильевнас.

Красномолотовцаша вай республике эггара хьалхарчарца хьаллаьцар СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината къахьегамхой «ХIара балха денна — дикала Знак» яха болам.

ИттлагIа пятилетка — производства эффективностеи продукце дикалеи пятилетка йолга дага а кхоабаш, завода болхлой шоаш арахецаш йола мехкдаьтта оборудовани хаддавза тIехдика хилийта гIерт. Производстве хьалха латтараша дукха къахьег опыт йоаца къона болхлой а арахецаш йола продукци дикал лакха йолаш болх бе Iомабе гIерташ. Царех ба коммунистически къахьегама ударник коммунист Ильясов Сурхо, кагирхошта хьехам лур хаддавза ший социалистически декхараш тIеххкхоачашдеш къахьегаш вола III-ча степена Къахьегама Сийлен орден лелаер Махаев Жунид, иштта кхыбараш.

Хан-ханнахьа чакхдоах заводе дикала денош. Цу дийнахьа директора кабинете вIашагIбетталу цехий, отделий начальникаш, технически тIахьожама отдела болхлой. Цига дувц хьалхарча заседанешка белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадоахилга мишта латт, продукце дикал лакхъяра дIахо де дезараш къестаду. ХIаьта аргI-аргIагIа дикала денош чакхдувл завода хIара цехе а.

Укх деношка завода парткома ший заседане хьежар парте XXV-ча съезда соцамаша дIа-ма-дехха арахецача продукце дикал лакхъяра хьакъехьа механически цеха кулгалхошеи партийни организацеи болх мишта бу. Цига къамаьл даьча коммунисташа белгалдаьккхар из болх тоабара цехе тоъал дика къахьийгалга. Иштта цар дийцар нийслуш долча кхоачамбоацарех, уж дIадахара дича бакъахьа хургдарех.

А. ПОПОВ.

ХьатIакхаьчай мангала ха. Хоза хьадж йоагIа дIайийна баьцаш хьакха болабеннаб Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза цхьоалагIча тракторно-кхай тIарча бригаде. ХIара гектара тIара дукха хIама ца эшаш 200 центнер моша доакъар чуэц бригаде люцерна дIайийначара.

СУРТА ТIА: (лакхерчун тIа: аьрдехьара аьттехьа) йол хьокхача дика къахьега механизатораш В. Заматханов, А. Чичканов, В. Джаубатыров; (лохерчун тIа) люцерна хьокхаш я В. Джаубатыровеи А. Чичкановеи агрегаташ.

С. ХАКИЕВА сурташ

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Укх шера 16 май тIакхоачаш республика колхозийи совхозийи фермай къахьегамхоша паччахьалкхенга мел хьайбай продукци екхай хьахьокхаш аргIанара сводка оттаяьй Статистически управлене. Сводкага хьежача гуш да май бетта йоаккхаш йола шура алсамъяьнилга. Иштта, май бетта хьалхарча пхийтта дийнахьа республика хьайбаш леладераша паччахьалкхенга екха шура 912 тонн дукхагIа я апрель бетта тIеххьарча пхийтта дийнахьа екха хинначул.

Къаьстта дика алсамъяьннай доахангара йоаккха шура Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Сунженски, Шалински районий боахамашка.

Укх шера паччахьалкхенга шура йохкара ах бетта планех, тIайийцача социалистически декхарех къаьстта дика лоархIабу Наурски района хьайбаш леладераш. Соахка укх ханна екхачул ялх процент дукхагIа шура екхай цар паччахьалкхенга укх шера 16 май тIакхоачаш. Соахкарчул дукхагIа я укх шера паччахьалкхенга Назрановски района боахамаша йохка шура а.

Республика совхозашта юкъе къаьстта дика хьокхамаш гойташ болх бу «Восточный» совхоза хьайбаш леладераша. Иштта, соахка хьалхарча биъ ах бетта екхачул 38 процент дукхагIа шура екхай цар паччахьалкхенга, укх шера 16 май тIакхоачаш, хIаьта «40 лет Октября» совхоза—25, «Предгорный» — 27, «Терек» совхоза хьайбаш леладераша 24 процент дукхагIа шура екхай.

Укх шера 16 май тIакхоачаш Грозненски района коа тIара оалхазараш леладераша паччахьалкхенга дехка фуаш а 4 процент дукхагIа хилар соахка цу юкъа дехка хинначул, хIаьта Шалински района коа тIара оалхазараш леладераша — 22 процент дукхагIа.

Баьккхача толамах кхоачамбаь Iе йиш яц. ДIахо йодача хана республика фермай къахьегамхоша кхоачашде дезаш кхы а дукха декхараш да. Iай. бIаьстан юххье планагIа йоагIачул кIезигагIа яр республике гIолла хьайбашкара яьккха продукци. Цу ханна яккханза йисв из аьхки меттаоттае еза, хьайбай продукци ма-могга дукхагIа яккха хьажа беза. ДикагIа пайда эца беза дIайийнеи эрий тIаювлеи баьцаш йолча даьгIенех. Паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара ах шера планаш а социалистически декхараш а толамца кхоачашдара ерриге торонаш я республика колхозашкеи совхозашкеи. Цуьна тешал ду дикагIйолча фермай коллективаша, цхьацца болча хьайбаш леладераша доахача толамаша.

УКХ ШЕРА 16 МАЙ ТIАКХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ЙОХКАРА АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план проценташца)

Ачхой-Мартановски	62
Веденски	92
Грозненски	62
Гудермесски	77
Малгобекски	64
Надтеречни	64
Назрановски	72
Наурски	77
Ножай-Юртовски	68
Советски	68
Сунженски	69
Урус-Мартановски	69
Шалински	62
Шелковской	72
Республике гIолла	68

НОВ. КЕРИМОВ М. А. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нов. **Керимов** Муса Абдурахманович Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателалла хьожаве.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный. 19 май, 1976 шу.

* * *

М. А. Керимов ваьв 1938 шера, нохчо ва, образовани лакхера я, Грозненски мехкдаьтта институт йистеяьккхай. 1964 шера денз КПСС член ва. «Красный молот» завода слесарь, инженер-конструктор, цеха начальник, вокхагIа вола инженер-технолог, ОТК начальник волаш, Аргунски «Пищемаш» завода керттера инженер, директор волаш болх баьб. 1971 шера денз КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь ва.

М. А. Керимов КПСС Нохч-ГIалгIай обкома член, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат ва.

ХИЙ ДЕХКАР—ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА БОЛА ТЕШАМ

10-ча пятилетка хьалхарча шера Шалински района боахамашка массанахьа а цхьатарра ханнахьа дIадоладелар бIаьстан юхье кхашка цу балхаш, дIайийна яьннай ерриге юртбоахама культураш. БIаьстан юхье хиннача йоачаша дика тIоададаьдар лаьтта, цхьатарра тIаьлар дIайийна хIамаш. Гурахьа дийна ялаташи цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювла баьцаши къаьстта дика тоаеннай вегетационни хий дилларах. Хий диллара дика кийчо яьр деррига боахамашка. ДогIан хьисапе хий детта ДД-Н-70 яха машин 30 совгIа я района боахамашка. Ерриганех а, «Шалинский» совхозерча иттнех, бизза пайда эц цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювла баьцаши гурахьа дийна кIаи тIадолча лаьтташта хий тохара. Иштта кулг-кара а дехк цу совхозе хий. 10 шу совгIа ха я нов. Албаков СохIипа хий дехкара болх бу. Совхоза кулгалхой чIоагIа раьза ба цун балха, цкъа санна дукххаза а совгIаташ тийннад цуна хий дика дехкарах а ший сменера задани тIеххкоачашъеш хиларах а (150—160 процент). Балха ханах бизза пайда а эцаш дика толамаш доах, шоай смени — цхьан ден задани тIеххкхоачашъю трактриста Цикмаев ИбрахIамеи цун помощника Шовхалов Даитеи, трактриста Мичураев Саламус а цун помощника Мичураева Сацитас а, тракториста Дудаев IабдулбекеI цун помощника Тесаев Русланеи, дуккхача кхычар.

Секунде 400—500 литр хий доагIа совхозе. Деннеи бийсанеи 15 гектара тIа хий дилла оттаяь задани 20—25 гектара тIа хий а дуллаш тIеххкхоачашъю боахамо. Кулг-кара дехкача а машинашца деттача а хига хьожаш бIарчча денош довх гидротехника Т. П. Горбатенкоси вокхагIволча поливальщика А. Дадаевеи.

Укх тIеххьарча шин шера дикка лакхбеннаб гурахьа дувча кIин, хьажкIий, дIаювча баьций хьувкъам. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад совхоза дирекцин парткомой хаданза йовкхо яв бахьан долаш. Нагахьа санна боахаме массаза а хий дехкаш леладеш 462 гектар лаьтта дале, соахка хий диллад 1000 гектара тIа.

Хий дехка лаьтташ тоадари дукхагIа хилийтари духьа соахка массехк гидротехнически гIирс хьалбаьб. Цу тайпара гIирс укх шера кхы а цхьа итт-ех хьалбергболаш ба.

Совхоза кулгалхошеи парткомои чIоагIIа уйла тIайохийт механизаторийн хий дехкарийн вахара а къахьегама а хьалаш тоадара. Цудухьа шоаш хьийгача къих беркат далар ловш болх бу кхашка къахьегараша. Керттерча специалисташа даьча лоархIамаша хьахьокхачох, хIара гектара тIара 30 центнерал кIезигагIа доацаш дала мегаш да гурахьа дийна кIа, дIайийна баьцаш—кхозза хьеккхача — хIара гектара тIара 8—9 тонн. Лоацача хана массе метте хий дилла даьннад гурахьа дийна кIаи дIайийна баьцаши.

Укх шера йоачаш нопагIо хиларах хий дехкилга кIезиг а денна, тесса дитача боахамий чухьарча каналий йистошца дукха буц а йоархI а тIаьннай, хIаьта цар ги кастта кхача долалургда, тIаккха оасар кхашка гIолла дIа ца даржийтар духьа деррнгача боахамаша хIанзе а денз из дохадергдола гIулакх де деза ядохимикаташ етташ а мангал хьоккхаш а.

ДогIан хьисапе хий деттача машинех пайда эцара гIулакха алхха цхьа духьале я боахамашка — ремонт царна во яь хилар. Нагахьа санна «Джалка» яхача совхозе хIара денна болх бе безараш 8 машин яле, кхашка арайоалараш 4—5 мара хилац. Иштта хьал да «Шалинский» совхозе а.

Сона хетачох, районий юкъарча Аргунски «Сельхозтехника» объединене совхозашца договораш а даь шн саг юкъе волаш йоккха йоаца слесарни мастерской юлларе бакъахьа хургьяр. хий деттача машинашта эша запасной оатхалаш а цу чу хургйолаш. ТIаккха дикагIа вIаштIехьдаргдар хий дехкара балхаш деча хана къахьегама овсарле лакхъе, хий боарамагIа леладе, безача маьха тIоадал кхое.

М. ХАТУЕВ, Шалински хий дехкача участка начальник.

КПСС ЦК СОВЕЩАНИ

КПСС ЦК решенега хьежжа 18 — 19 мае КПСС ЦК хилар союзни республикай Компартей ЦК-ай, КПСС краевой, областной, окружной комитетий, парте цхьайолча городскойи районнии комитетий партийни болхлой, хIаьта иштта цхьайолча предприятей, учреждений совхозий, колхозий юххьанцарча партийни организацей секретарий совещани.

«КПСС XXV съезда дIадехарашка хьежжа партийни организацеша беча балха цхьадолча дешай хьакъехьа» доклад йир совещане КПСС ЦК секретара К. У. Черненкос.

Совещане балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир цига хиннараша безаме тIаийначча КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева. Цо дийцар парте XXV съезда решенеш мишта кхоачашъеш я, иттлагIча пятилетка декхараш кхоачашделлга КПСС Центральни Комитето мишта вIаштIехьдоаккх. Цуьнца дувзаденна новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар КПСС XXV съездо оттадаь декхараш кхоачашдара гIулакха тIехь партийни органаша беш бола организаторски болх лакхбанза баргбоацаш хилар. Съездо белгалдаьхараш толамца кхоачашдара боккха лоархIам кхоач республикански, краевой, окружной, городской, районни партийни организацей аппарата болхлошка.

ХIанз, съездал тIехьагIа, белгалдаьккхар Л. И. Брежнева, воай болх эргабоаккхаш, из де деза кердача тайпара, эргаьха тоае еза методаш а стиль а, инициатива дукхагIа хилийта еза. Лоацца аьлча, кердача доккхийча декхараша воашкара дIа ма-деххара болх бе беза.

Новкъоста Л. И. Брежнева ше къамаьл деш белгалдаьккхар советски халкъаца изpте болча бувзама лоархIаме йолчарех йола цхьа форма а лерхIаш, партийни органашка ухача къахьегамхой письмошцара болх дIахо а тоабанза баргбоацаш хилар.

Совещане дакъа лоацаш хиннараша дег чура даькъалдийцар Леонид Ильич Брежнев цунна Советски Союза маршала цIи яларца.

Докладах лаьца къамаьлаш дир КПСС цхьайолча республикански, краевой, областной комитетий, парте горкомийи райкомийи отделий заведующеша, юххьанцарча парторганизацей секретараша.

ГЕРМАНЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЕДИНИ ПАРТЕ IX СЪЕЗДАГА

Деза новкъостий!

Советски Союза коммунистий, къахьегамхой цIерагIа вежарий моаршал дайт оаха Германе Социалистически едини парте IX съезда делегаташка а царга гIолла Германски Демократически Республика берригача коммунисташка а берригача къахьегача халкъага а.

Тхона дика хет, СЕПГ VIII съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдар бахьан долаш социалистически немецки паччахьалкхе дегIайоалаеча деррнгача керттерча лостамашка керда доккхий толамаш даьха — дикка йоккха хиний цун экономически потенциал, Iилман культурай дIахора прогресс Iалашъяьй, лакхбеннаб бахача нахьа вахара боарам, чIоагIъеннай социализма ерриге политически система. Уж толамаш республика болхлой классо, кооперированни ахархоша, къахьегача интеллигенце шоай хьинар ца кходеш къахьегарах хьахинна хIамаш да, цар тешал ду СЕПГ чакхбоаха никъ нийсеи эффективнии хилара, деррнгача халкъо из хьаллоацаш хилара.

Укх тIеххьарча шерашка кавагIдаьнна тIехдаьнна доккха хIама да ГДР суверенитет массане а къоабалъяь тIаэцар. Республика дунен халкъашта юкъерча шерача арене яларо хьахьекхар цун сий лакхдалар, из да социалистически содружества мехкаша цхьа барт а болаш цхьана чакхдоахача гIулакхех хьахинна хIама, социалистически интернационализма башха-дика белгало.

СЕПГ IX съезд Германски Демократически Республика дегIайоалаяра къаьстта боккхача лоархIаме хилар белгалдоал исторически лоархIамера декхар — дегIаена социалистически общество дIахо хьалъелгеи цу тайпара дIахо коммунизмагахьа ахара керттера торонаш вIаштIехьйоахилгеи оттадеш йола парте керда программа но тIаэца езаш хиларца.

Юкъарча гIулакхага гIоллара шун доттагIийи соратникаши тхоаш хиларах тарра, деза новкъостий, тхона лов, шоай планаш оаш толаме кхоачашъяр, немецки лаьттан тIа дегIаена социализм хьалъяр!

ЧIоагIIа раьза хинна белгалдоаккх оаха, Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи коммунисташ, къахьегамхой дохаргдоацача доттагIалои новкъосташха вIашаггIо дарои шоайла бувзабелийташ хилар. Вай мехкашта юкъе цхьана леладеча гIулакхаша тахан чулоац общества вахара ерригa оагIош, лоархIаме фактор а хинна дIаэттад уж шинна а мехка социализм, коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдеча. Оаха чIоагIIа мах бу вай партешта юкъе хьахинна хетараш цхьатара хилара вIаши лархIареи тешареи гIулакхий, дIахо а долла хIама дергда оаха вай халкъий врaза СССР-еи ГДР-еи вежарашха йола барт-цхьоагIо кIоаргъяреи дегIаккхувлареи гIулакха.

КПСС-о чIоагIIа мах бу социалистически содружество, Варшавски Договореи ВIаши Экономически новкъостал дара Советеи организацеш чIоагIъяра юкъе, вежарашха долча мехкаша дага а дувлаш дунеи арене лелабу никъ кийчбечеи чакхбоахачеи СЕПГ-ес лоацача даькъа.

СЕПГ дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама хьинаре отряд я, ерригача континенташкарча коммунисташа марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи принципаш тIа чакхдоахача гIулакхий цхьоагIонна тIехьа латт из лерагIа а тIагIеотта я хоадамболлаш къовсам лоаттабу по антикоммунизмаеи маоизмаеи, марксистско-ленински теори моллагIча тайпара оппортунистически харцахьа яхара духьала.

Болх толаме хилба СЕПГ IX съезда.

Даькъала хийла ГДР халкъа революционни авангард — Германе Социалистически едини парти!

Кхы тIа а тоалойла Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи коммунистий вежарашха йола цхьоагIо, вай халкъий массазара доттагIал!

Даькъала хийла пролетарски интернационализм!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет.

СОЦИАЛИЗМАИ МАШАРЕИ НАЬКЪАГIА

БЕРЛИН, 18 май. (ТАСС). Тахан ГДР столице, республика Двореце болх дIаболабаьб Германе Социалистически едини парте IX съездо. Социалистически немецки паччахьалкхен коммунистий ши миллиони отрядо 2.500 гаргга делегат вайтав съезде.

Съезде енӑй КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. А. Суслов керте латта Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

Съезд хьайийллар СЕПГ ЦК Политбюро члена, ГДР Паччахьалкхеи совета Председатела В. Штофа. Цо дег тIара моаршал делар делегаташкеи съезде дакъа лоацача хьашашкеи.

Ура а эйтта, чIоагIIа тIоараш а детташ моаршал хеттар залерча наха Советски Союза Коммунистически парте делегацега. КПСС-еи Советски мехкеи сийна ловцаш доахар зале.

Съезде я дунен 92 мехкара коммунистически, болхлой, къамий-демократически, социалистически партей, къамий-кортамукъален боламий делегацеш.

Делегаташа съезда кулгалду органаш хержар, ден повестка чIоагIйир.

Съездо ювцаргья СЕПГ Центральни Комитета Отчетни доклад, СЕПГ Центральни ревизионни комиссе отчет, 1976—1980 шерашка ГДР халкъа боахам дегIабоалабара оттаьча директиваи проект. СЕПГ керда Программеи керда Устави тIаэцаргда делегаташа, кулгалду парте органаш хоржаргья.

IX съезда СЕПГ Центральни Комитета Отчетни доклад йир гулбеннараша раьза хинна тIаийцача СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара Э. Хонеккера.

Нов. Э. Хонеккера докладага чIоагIIа уйла тIаяхийта ладийгIар, дIаьхдаь деттача тIоараша цкъа санна дуккхаза а юкъагIъяьхар из.

НОВ. ВАХАЕВ Р. В. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА ДЕКХАРЕХ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нов. **Вахаев** Рамазан Висаевич Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела декхарех мукъавалийта из пенсе волаш хиларца дувзаденна.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 19 май, 1976 шу.

НАХА ДIАДЕХАРАШ ДУКХА ДА

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, производства эффективность, къахьегама овсарле лакхъяра, массайолча участкашка беш бола болхи арахеца продукци дикагIа хилийтара тIагIертта къовсам лоаттабу «Терек» яхача Нохч-ГIалгIай мебельно-хьун хIамаш еча производственни объединене болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха. «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача Грозненски химиккий инициативагIа къа а хьегаш кера-керда резерваш тохкаш уж производствана юкъехухьаш ба уж. Шоаш арахеца мебель, букъбетта гIандаш, кхыйола продукци дукхагIа, дикагIа, дIаргIа хилийтара, деррига технико-экономически хьокхамаш тоадара, къахьегамеи производственни дисциплина телхаеш йола моттигаш ца нийсъялийтара оарцагIъяьхай цар шоай ерригa торонаш кхоачамаш. Цу даькъе дика ка я йоалаш тIа-тIа шоай толамаш тоадеш къахьегаш ба мебельщикаш иттлагIча пятилетка хьалхарча шера. Из иштта хилар хьахьокх производственни хьокхамаша. Товарни продукци маьхала яккхара биъ бетта план 102,7 процент кхоачаш а еш, планал совгIа маьхала яьккхай 140 эзар сома продукци. ХIаьта дIадахача шера хьалхарча биъ бетта маьхала яьккхачул 13,8 процент дукхагIа я из. Товарни продукци арахецара паччахьалкхен план 102,2 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа арахийцай 114 эзар сома продукци. ХIаьта соахкарчул 12,1 процент дукхагIа я укх шера арахийца товарни продукци. Мебель кийчъяра задани а 2,8 процент тIехкхоачашъяьй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа кийчъяьй 147 эзар сом мах бола мебель. Уж толамаш кхы тIа а тоадеш къахьег объединене болхлоша укх май бетта.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера къаьстта дика тоаденнад цар технико-экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра план 102,8 процент кхоачаш а еш, соахкарчул 14,5 процент лакхъяьй из. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна пайда бара задани 103,5 процент кхоачаш а еш баь пайда 386 эзар сом да. Цу даькъе планагIа лаьрхIачул совгIа 13 эзар сом пайда баьб.

Иштта къахьийгача производственни объединене коллективо дика къахьегама лер юташ чакхъяьккхар дIаяха нийсагIа пятилетка а. Продукци маьхала яккхара пхе шера план 1975 шера 19 декабре кхоачашйир цо. Духхьала пятилетка тIехьарча шера планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхар 322 эзар сома продукци.

Укх шера хьалхарча квартала итогаш йича СССР хьун, каьхата, хьу чакхйоахача промышленноста Министерствача чуйоагIача предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье кховлагIа классни моттиг хьожаьй «Терек» яхача производственни объединене коллективана. Иштта Нохч-ГIалгIай республикански Сийлен доска тIа а хьош цунна деппад диплом. Халкъа эша товараш арахецара даькъе СССР Министерства предприятешта юкъе хьалхара моттиг яьккхай цо.

Производственни объединене цхьаккха филиали цехи яц паччахьалкхен плани тIайнйца социалистически декхараши кхоачаш ца деш. Цун керттердар да хIара филиала е цеха кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша шоай коллектива къахьегам кхетамца вIаштIехьа а баькхха шоай торонехи кхоачамехи бизза найда нйбар. Укх тIеххьарча шерашка производственни объединене коллектива болх тоабара дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяьхай. Уж тIаерзаяь я арахеца продукци дукхагIеи дикагIеи хилийтара, къахьегама овсарле лакхъяра, кулгашца деча балхашта механизаци яра. Духхьала уж балхаш дарах дIаяхача пятилеткагIа арахеца мебель 1,73-эза тIаккхийттар, къахьегама овсарле 43,9 процент лакхъелар. ЦхьоалагIча классагIа арахеца мебель шоззей ахазен дукхагIа хилар.

Укх тIеххьарча шерашка кийч а яь производствана юкъейоалаяьй предприятена боккха пайда луш йола 13 поточно-механизированни лини. Кара а ерзаяь арахеца йолаяьй пхе тайпара керда изделеш. Болх бе йолаялийтай 5 миллион сома маьха керда мощносташ. Дукха ха йоаццаш шоллагIча филиале арахецача артикул 418 йолча букъбеттача гIанда паччахьалкхен дикала Знак енай.

Из деррига а болхлой къахьегама кулгех хьахулаш дола беркат да. Хадданза социалистически яхье хьалха а латташ хьинаре къахьегаш хиларца белгалбаьнна итташ, бIаьш болхлой ба производственни объединене. Царех ба фанеровальщицаш Митина Александра Ивановна, Осмиева Мария Хусиевна, отделочницаш Хамзаева Тонта, Амаева Марем, шлифовщицаш Заугольникова Валентина, Емельянова Надежда, полировщикаш Пареськова Валентина Ивановна, Семенкова Вера Васильевна, столяраш Идигов Хасбулат Абдулаевич, Сосланбеков Мухьади Сосланбекович, кхы дуккха бараш а. Шоай балха тIа цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ юкъера нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

Производственни объединене коллективо доаха къахьегама толамаш дуккха дикагIа хила тарлора цхьадола цIенхашттара кхоачамбоацараш цун балха тIа ца нийслоре. Ховш махиллара вай мехка тIаккхеташ йолча промышленни продукцех 90 процент яр къахьегама овсарле лакхъяра чотах тIаккхета езаш я укх пятилеткагIа. ДIадахача шера цхьаккха филиала е цеха коллективо кхоачашъяйзар къахьегама овсарле лакхъяра план. Уж санна дараш кхы ца нийсдолийташ хIанзарчул кха тIа а къахьегама овсарле лакхъяра тIаерзае еза ерригa торонаш. Болх тIехьатетташ дола бахьанаш а дукха нийслу. Царех да цехашка, филиалашка хан-ханнахьа эшаш йола материалаш, бедал хьа ца кхачар, дукхагIча даькъе хьаена бедал эсала хилар. Уж гIулакхаш нийсдаларах ритмично дIабодац болх, бутт чакхбоалача хана мичча бесса яь а план кхоачашъе гIерташ корзагIбаьле хьувза безаш хул, иштта долча хьалашка брак йолаш нийслу дукха продукци. Укх шера хьалхарча квартале чакхъяккха лаьрхIа хиннача нийс организационно-технически мероприятех кхоъ мара чакхъяккхайзар. Уж а кхы а кхоачамбоацараш нийсдаларах дукха моттигаш нийслу бедал, материалаш, алапе фонд дукхагIа йоаеш.

Арахеца продукци дикагIа хилийтара цхьадола толамаш даьхадале а хIанз а тIехьа цу балха тIа нийслу цхьадола кхоачамбоацараш. Уж ца хилийтара мел эша торонаш йолаш я. Паччахьалкхен дикала Знак йола продукци арахецара хьалхарча квартала задани кхоачашъяьяц. Iалашон отдела бехкагIа мебела тIатохаш дола кIадаш ца хиларах нийсделар из. ОТК болхлой хьежача гучадаьлар 2 эзар гIанд тайп-тайпарча хьун материалех хьадаь хилар. Уж санна дола гIулакхаш нийсдаларах укх шера хьалхарча квартале нйдархошкара 32 жалоба кхаьчар объединене, предприяте кийчъяь продукция эсала хиларах лаьца иштта дукха каьхаташ кхаьчар торгующи организацешкара а.

Коллективе беш бола кхетама болх лакхача боарам тIа ца хилар хьахьокх цига каст-каста къахьегамеи производственни дисциплина телхаеш моттигаш нийсъяларо. Духхьала дIадахача шера къахьегама дисциплина толхаяь 51 моттиг нийсъелар, 26 болхло медвытрезвителе кхаьчар. Укх шера хьалхарча квартале а 5 болхло кхаьчав цига объединенера. Къахьегама дисциплина телха а еш моттигаш нийсъеннай.

Производственни объединене цехий, филиалий кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш декхарийла я къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашца, производстве нийсдалийта йиш йоаца кхоачамбоацараш мело яр бахьан волаш шоай бехкагIа нийсдолийтачарца цIенхаштта къовсам лоаттабе. Уж гIулакхаш ца нийсдалийтара хIаранена тIалатта бехктокхам айбе хIана аьлча «хIара балха денна — дикала Знак» яха болами ужи вIаши цхьана тарлургдолаш дац.

Б. КОСТОЕВ.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш

ХЬАЛХАРЧА МОТТИГЕ

Дикей лоаццача ханашкеи иттлагIча пятилетка хьалхарча бIаьстан балхаш чакхдахара хьинаре къахьийгад укх шера Малгобекски района М. Горьке цIерагIча комсаш лелаеча совхоза къахьегамхоша. Цунах беркат а даьннад.

ДикагIйолча агротехнически ханашка чакхдаьхад къонача боахаме юххьанцара бIаьстан балхаш. Макхаш даьхад гурахьа дийнача ялатий 1000 гектара тIа, царех 700 гектара тIа минеральни удобренеш тайсай. Цудухьа дика дегIадоагIа укх шера совхоза ка бола ялаташ.

Ханнахьа лаьтташ а кийчдаь сиха дIайийна баьлар совхоза механизатораш 140 гектара тIа шекара свеклаш, 450 гектара тIа гензараш, 50 гектара тIа цхьан шера йола баьцаш, 20 гектара тIа доакъара свеклаш.

— Плана тIа йоаццаше боахама доакъарий лард чIоагIъяра дIайийнай оаха свеклаши цхьан шера йола баьцаши,— йоах совхоза кертерча агронома Цуров Мохьмада. —Уж дIайийначул тIехьагIа макхаш даьхад кхашка. Цхьатарра тIадаьннад генараш. ХIанз царна культиваци е кийчлуш ба механизатораш. Лоаццача ханашка дIайийна яьхай 430 гектара тIа ялата хьажкIаш а. ХIанз силоса йола хьажкIаш дIайийна доалаш да тхо. Уж хургъя 150 гектара тIа.

БIаьстан ялаташ дIадувча къаьстта хьинаре болх баьб механизаторашa Киев Асхьаба, Амаханов Ахьмада, Костоев Исропала, Султыгов Мухтара. Болх дика а беш дийнахьа цаI-ах—шиъ норма йоаккхаш къахьийгад царех хIаране.

Кердача боахама керттера лостам — комсаш лелаелга ба. Укх бIаьсти планах совхозе дIайогIа езар 100 гектара тIа комсаш. Из гIулакх керда а дукха къахьегам эцаш а хиларца эггара низкъалагIа дар коллектива.

— Плантаж еш кIоарга лаьтта аха техника яцар тхога, дувц боахама кулгалхоша,— цу гIулакха тхона чIоагIа новкъостал дир «Сельхозтехника» Сунженски МРО механизатораша. Ханнахьа плантаж йир цар.

Оахам далехьа 7000 совгIа тонн кхо дилладар оаха комсаш дIайогIа лаьрхIача кхашка. Комсаш дIаера лаьтта кийчдаь даькхар. Дукха дар цул тIехьагIа де дезараш а. Сов йола моттигаш боарамагIа дIатедаш нийсде дезар комсий саьргаш. Кхы а чоалханегIа дар квадратни хьисапе комсаш дIайогIаргйолаш кхаш нийсде. Хьалхе а белгалъе езар кхай тIа квадраташ, хIара мугIара тIа комсаш дIайогIа кIоаргарч даха деза моттигаш. Йоккха говзал а дукха къахьегам а эшаш бар из болх. Цудухьа совхоза партийни организаце комсаш дIайоагIа новкъостал дара оарцагIбаьхар беррига болхлой, Дабий-Юрта баха нах. Комсаш дIайогIача хIара дийнахьа болх беш вар 150 саг. Цунца чакхдаланзар гIулакх. Геттара кIезига бар царна юкъе комсаш дIайогIара технологи йовзаш бола нах. Кхаь-диъ дийнахьа Iомабе бийзар уж комсаш дIайогIа.

Тай тессача санна нийсъяь комсаш дIайогIаргйола моттигаш белгалъяьхар эггара хьалха. Эрз бегIа гуш яр хIара кIоаг баккха беза моттиг. Из болх дика чакхбаьккхар совхоза комсаш лелаеча отделене управляюще Дударов ХьажIумара хьалхленца.

Цул тIехьагIа пхи звено вIашагI а елла царех хIаране де дезар къоаста а даь дIадоладир совхоза комсаш дIайогIилга. ХIара звенос беча балхага хьожаш бар совхоза специалисташ. Комсаш дIайогIача массанахьа кулгалдеш, хьехам луш, тIахьожам лоаттабеш вар отделене агроном Костоев Мустафа.

Ше-ше дикагIа болх бе гIерташ яр хIара звено. ХIара дийнахьа итогаш йора царна юкъе яьржача социалистически яхьа. Котбаьннараш белгалбоахар карара кара лу цIе вымпел, совгIаташ даларца. Цхьаннена а лацар тIехьависа. Цудухьа хIара дийнахьа хувцалора балха хьалха баьннараш.

ХIаьта а комсаш дIайогIача массарел дикагIа къахьийгар Льянов Iийсайи Хамхоев Ахьмадеи звеноша. Ши норма а совгIа а йоаккхар цар хIара дийнахьа. Дика а кхычарел дукхагIа а комсаш дIаегIар цар. Къахьегамга хьежжа хилар цох хьадоагIар. Комсаш дIайогIаш баьча балхах 150—200 сом алапи хилар хIара болхлочун.

Массавар оарцагIваьнна, иштта дика къахьегам вIаштIехьбаьккха болх бар бахьан долаш планах 100 гектар йолча 104 гектара тIа комсаш дIаегIар совхоза болхлоша 10 балха дийнахьа.

Укх шера бIаьсти комсаш дIайогIаш баьча балха районерча комсаш лелаеча совхозашта юкъе хьалхара моттиг М. Горьке цIерагIча совхоза коллектива хьожайир КПСС МагIалгбика горкомои къахьегамхой депутатий горсовета исполкомои. Из йоагIаш а хьожаяьй.

— ХIанз тхона керттердар да дIайийнача хIамашта Iунал делга, дика уж хьалкхеелга, гурахьа комсаш дIайогIа лаьтта кийчделга. Уж балхаш деш а ба тахан совхоза къахьегамхой, — йоах М. Цурова.

Теша лов, барт болча совхоза коллективо уж балхаш а толамца чакхдоахаргхиларах, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера декхараш дизза кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьегаргхиларах.

А. БАСИЕВ.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайнйца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски электромеханически завода болхлоша. Продукци маьхала яккхара задани 102,6 процент кхоачаш а еш, планал совгIа цар маьхала яьккхай итташ эзараш сомий маьха продукци.

«ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизах къа а хьегаш кхы а дикагIа толамаш доахаш ба уж май бетта.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) электросварщикаш А. Григорьев, В. Прошин, слесарь-сборщик П. Афанасьев.

И. ПЛИЕВА сурт.

СЪЕЗДО ЯЙТА УЙЛАШ

Геттара гаьнардар а бIаргаго торо хулийтача лакхален тIа а ваьнна хьежачоа санна, хьалха дIаяхача а, хIанз тIалаттача а, тIехьа тIайоагIаргйолча а ханий юхь-сибат шоашоай белгалонашца къоаггадаь дика бIарга а дайташ, цхьан бартагIеи ленински уйланцеи чакхбаьлар вай парте XXV-ча исторически съезда болх. Съездо белгалдаьхар дIаяхача нийслагIча пятилетке вай Даьхенна карагIдаьнна сийлахь-доккхий гIулакхаш, къоастам бир хьатIадоагIача пхе шера берригача мехко, советски турпала халкъо де дезачун, ший-ший декхар дIадовзийтар, малхо санна, адамий дегаш дIоах деш йола шоай гIоза кхоане чуйнна кхоллаш боахкача къахьегамхоех хIаранена.

Деррригача советски халкъо санна, даггара къоабалъеш тIайнйцар писателаша а КПСС XXV-ча съезда решенеш кхоачашъяра шоай низ, хьинар кхо ца деш тIабийрзза болх а беш керда, вай турпала вахар мадарра довзийташ, хьалхашкахьа никъ сийрдабоахаш йола произведенеш кхолларгъя цар.

Писателий балха лаккхара мах а беш, Л. И. Брежнева белгалдаьккхар парте XXV-ча съезда яьча Отчетни доклада тIа XXIV-ча съезда парте даь хьехар нийса кхета а даь, шоай балхаца хинна цIенхаштта дола кхоачамбоацараш дIа а даьха, нийслагIча пятилетка шерашка писателаша а культура кхыча деятелаша а шоай болх дикка тоабаь хилар.

ДIаяха пятилетка иштта беркате хилар гIалгIай писателашта а.

Цу шерашка хьа а кхелла, книжкаш дешарашка дIакхаьчай лаккхара мах бе боагIаш йола дуккха а керда произведенеш. Царна цIераш яха мегаргья, сона хетаргахьа, Боков Ахьмада, Плиев Махьмад-СаIида, Чахкиев СаIида романий, Ведзижев Ахьмада повестийи дувцарийи, Галаев Хьасана дувцарий. Озиев Салмана, Хамхоев Ахьмада, Яндиев Жамалдий, Плиев Махьмад-СаIида, Гагиев Гирихана, Чахкиев СаIида, иштта кхыбарий поэтически книжкай.

Укх тIеххьарча шерашка къаьстта боккха гIа хьалхашкахьа баьккхаб гIалгIай меттала прозо. Ювцаш йола ха-зама ший ерригача чоалхаленашца нийса хьахьокхаш, бувцаш бола нах шо-шоай гIулакхашца, оамалашца, уйлашца бовзийташ, книжкаш дешараша классови къовсамахи интернациональни гаргалонехи дика кхетабеш, бувцаш бола мотт бIаьхий а шьра а болаш да Боков Ахьмада «Беке къонгаш», «ЦIийенна сайре» яха романаш, Чахкиев СаIида «Бертий бийсаш» яха роман, Плиев Махьмад-СаIида «Хала урхе» яха роман, иштта кхыдараш.

Тхьовра, къаьст-къаьста боахамаш а леладеш ахархой хала баьхача хана, гIа мел баьккхача гIайнаш а долаш даьдача цар кхашта юкъе ваьннача сагах хьалаташ хинна сухи баIаши санна, тIалата моттиг лохаш а цхьацца болча наьха кхетам чура дIадаланза а да дIаяхача замах юхедиса во, нйрча зуламе гIулакхаш. Вайца бахача къаьст-къаьстача нахах доахка уж сакхаташ дувцаш, царна меттахьа тохаш, уж тIехьадиса тиша гIулакхаш леладе гIерташ бола нах футтарбеш да Ведзижев Ахьмада дукхагIа дола дувцараш. Керттерча даькъе иштта да «Деха зоахалол» яхача Галаев Хьасана сборника юкъедаха дувцараш а.

Лакхехьа аз цIераш яьхача поэтий книжкашта юкъе яха стихаш сенах я дувца атта дац. Из дикагIа ховргда уж стихаш Iойийшачоа шийна. Лоацца аьлча, цу книжкашта юкъе яхай Ленинах, Даьхенах, халкъашта юкъерча доттагIалах, хьаналча къахьегама сийленах, советски сага деналах, вай Iалама хозалах, лаьттан беркатах, иштта кхыдарех йола стихаш.

Ше хьахиннача дийнахьа дена шийна низ бола ткъамаш деннача Коммунистически парте Советски Iаьдалеи гIулакх хьаллоацаш, цар советски общества хьалхашка уттаду декхараш нахага къоаггадаь дIа а довзийташ, уж кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахаш, коммунистически кхетам бола екрда саг хьалкхевара партена гIодеш, халкъашта юкъера ленински доттагIал чIоагIдара даим йоакхо еш хьадоагIа гIалгIай литература, Советски наха къахьегача массе доакъошка а парте гIонччий болаш хьабоагIа писателаш. КПСС XXV-ча съезде къоагадаь из белгалдаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева.

Шерагара шерага наьха вахар хоздеш. Даьхен гаязаш ебаеш боахкача къахьегамхошта ма-эша духовни кхача лоаттабелга, пятилетка турпалех, царна шоашта а шоаш бовзарг а болаш, романаш, повесташ, поэмаш язъелга, таханара вай вахар ше ма-дарра шоай произведенешка хьахьокхилга, хьаьналча къахьегамца хьалкхувш латтача кердача сагах доахка дика тIулакхаш, кIоаргга кхета а даь, вай кхане нарча нахага а тIехьа тIайоагIача тIехьенашка а дIакхоачаделга — иштта да ленински парте литераторашта хьалхашка оттаду сийлахь декхараш. Шоаш парте гIонччий хиларах тарра, писателаш декхарийла ба дIаяхача замах юхедисача воча, зуламерча гIулакхашта духьала лира къовсам лоаттабе, кердадар, кхоана хила дезар хьалаха, хьалаца, цунна наьха безам тIабахийта. Шоай книжкай турпалаш йоккхий гIишлош хьалъечара, заводийи фабрикийи цехашкара, колхозийи совхозийи кхашкара, фермашкара, иштта кхычахьара леха беза писателаша. Иштта ба парте беш бола тIахьехам.

НийслагIча пятилетке тIехьдаьнна доккхий толамаш дахарах лаккхара паччахьалкхен совгIаташ тийннад массе доакъошка балхаш деча дукхача къахьегамхошта. Цу сийлахьча нахах кердача пятилетка турпалех а ала хьашт хинна дош эггара кастагIа нахага дIаала торо хулийташ йола жанр очерк я. Цудухьа цу жанрах а шерра пайда эца беза вайнаьха писателаша.

Вай ма-аллара, Октябрьски революци хинначул тIехьагIа мара хьахиланза долча гIалгIай художественни литература дикка боккха гIа баьккхаб хьалхашкахьа, цхьабакъда, кIезига дац дийза дисараш а.

КПСС XXV-ча съезда яь Отчетни доклад йийца яьнначул тIехьагIа ше заключительни дош оалаш а съезд дIакъовлаш ше къамаьл деш а — шозза белгалдаьккхар Л. И. Брежнева даь даьнначун боагагIа мах а беш, кхоачамбоацараш дIадахара дукхагIа уйла тIаяхийтача нийсагIа хургхилар, хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара геттара дукха болх бе безаргхилар. Кхыча къахьегамхошта санна, писателашта а доагIаш да из.

Сихха дIадаха а дезаш цIенхаштта кхоачамбоацараш да вай литературе а. Масала, гIалгIай литературе ер я аьнна дIахьокха йоккха произведени яц заводий, фабрикий, мехкдаьтта промыслай къахьегамхоех, сийлахьча гIишлошъерех, колхозий, совхозий тахханарча турпалех язъяь. Из декхар хIанзчул тIехьагIа такха а дезаш писателашта тIалатташ да.

Дика да цхьаькха: шийга доагIача даькъа из декхар дIатакха волавеннав хIанзе а Боков Ахьмад. Хьалхе а цу балха эшаш йола кийчо а яь, чуйнна мехкдаьттахоех-буровикех керда роман яздеш ва из. Ший «Хала урхе» яхача романа шоллагIа книжка хьогге чакхдаьккха а ваьнна, цу романа кхоалагIча книжкаца «къамаьлаш де» волавеннав Плиев Махьма-СаIида, иштта кхыбараш а.

Ерригача Советски Союзе а санна, вай Нохч-ГIалгIай республике а Iалаьмате доккхий хувцамаш хургда дика камаьхал а йоалаш дIайолаяьча укх иттлагIча пятилетке. Из деррига дергдар вай сийлахьа къахьегамхой ба.

Деша доккхалца лоацаш, шоай беррига низ ура а оттабаь, керда, коммунистически вахар кхоллаш боахкача цу говзанчех башха-дика произведенеш язъелга — из писателий декхар да. Иштта да са декхар а.

Хь. ОСМИЕВ,
писатель.

ДIаяхача заман тIехьадисача гIуланхашта духьала

КХАЛНАЬХА БОКЪОНАШ IОТЕIАЕРАШЦА—КЪОВСАМ

БIаьшерешка маIача наьха санна шоай бокъонаш хиларга дог доахаш хьабаьккхаб кхалнах. Вай мехка Советий Iаьдал оттарца овлангара денз хувцаделар цар хьал. Боахам хьалбеча, культура дегIайоалаеча, общественно-политически вахар эргадаьккха тоадеча шоай моттиг хьа а лаьца дIаэттар кхалнах.

Цхьабакъда Коммунистически партеи Советски Iаьдалои шийна еннача йоккхийча бокъонех цкъаза пайда эца йиш йоацаш юс лоаман кхалсаг, ширдаьнна Iаьдалаш хьал а лувцаш царца харцо лелаераш хIанз а болаш боландаь. Цу тайпарча гIулакхех лархIа доагIа саг йоалаеча хана урдув далари эцари, низагIа саг йоалаяр е шийна везача сагага из яхийтара новкъарле яр, кхенза йола йиIигаш маьре кхувлар, шиъ е дукхагIа саг йоалаяр.

Рузкъа, боахам бахьан а доацаш шоаш вIаши безаш хиларца мара хьахила йиш яц бокъонца иразе бахаргбола дезал. Бакъда болаш ба бежан санна саг эца, е шоай лоIамагIа йоIи зIамига саги вIашагIкхийтача лаьшка гIолла цу юкъе фуннагIа даь а урдув долла гIертараш.

ДIадахача шера Малгобекски городской халкъа судо Йоккхача Ачалкхерча М. Х. Гогиева маьре яха ший йоI бахьан урдув эцарах Х. Х. Булгучевна суд йир. Цо хьанйца 1400 сом Iаьдало хьадаьккха банке дIаделар. Иштта, суд яьй урдув дIаденнача зIамигача сага даьна а.

Маьра лоIамагIа йоацаш сесаг дIаяхар чIоагIа эхь дола хIама лоархIаш хиннад. Маьра пурамагIа мара мукъаяла йиш йолаш хиннаяц из шийна ца везе а.

Цу тайпара хIанз а маран сесагаи юкъера гIулакхаш къестаделга дIадаланза да республика районашка. Иштта, низагIа е психически Iоткъам барца кхалсагаца ваха, е из мукъа ца йоалийташ цунна кхерам тIатувсар уголовно бехктокхаме оза воагIа. ХIаьта цу тайпара харцо кхалсагаца лелаеш вола маIа саг дыно бакъву.

Цох ког гIортолга а йий йоI йодаю цхьачар, тIаккха тоама ахча а лийя Iадатийи шариIатеи Iаьдалаг Iа из дIачIоагIде гIорт. Иштта, соахка июль бетта Назрановски бувзама уэла шофера Д. Ж. Цечоевна суд йир цхьан шеран ах шеран чувалла, цо низагIа йоI йигар бахьан долаш. Цу тайпара зулам дар бахьан долаш Урус-Мартановски халкъа судо уголовно бехктокхаме ээар цу района Алхан-Юрта ваьха С. Ш. Джамбулатов а. Иштта суд йир саг йодаеча хана цунца дакъа лоацаш хиннача М. Ш. Абубакаровна, А. Ш. Магомедовна.

ШариIато могадеш да кхекза йола йиIигаш маьре кхувлилга. Из хIама чIоагIа Iаткъаш ла кхенза вола саг могаш а волаш дIахо дегIавара, унахцIена тIехье хьахилара. Цудухьа советски законодательства юххьанца денз РСФСР доазон тIа маьре йолача йоIан саг йоалаеча зIамигача сагаи уж барайтта шу даьнна хила беза аьнна боарам оттабаьб. ХIаьта из закон телхадераш уголовно бехктокхаме оза боагIа.

Цу тайпара зулам дарах шоаш бехктокхаме ээача «тIехьеи вахар вIаштIехьдаккха лов тхона» тхоаш дахаш долча хана яхаш бехказа бувл дайноаной. ХIаьта цох зулам лоархIилга ховш хиннадац тхо яхараш а хул. Уж шаккхе а бахьан судо теркалдергдолаш дац.

Кхалнах Iазапе лелабара тIадерзадаь да шиъ е дукхагIа истий кхувларий гIулакхаш а. Цу тайпара бараш хIанз а кIезига бац республике. Къонахчун духьал отта низ дIакхоачаш йоацача сага мара тIайоалаяц цхьаькха саг. Из хьа сйт вайга судебни юридически практика. ХIаьта ши саг йоалаяь саг бехктокхаме оза болабелча дукхагIдолча даькъе цуи кIала хиннача сесаго ший низ дIакхоачар ду мар кIалхарваккха гIерташ. Из деча хана шоаш шоай сий, берий ираз доаделга кхетадеш хилац уж.

Кхалнаьха бокъонаш IотеIаярца дувзаденна зуламаш ду нах уголовно бехктокхаме оз административни органаша, бакъда керттердар цу наха общественни Iоткъам бар да, уж лоргбоаца хьалаш хьа а деш. Шоай бокъонаш лоряра эггара хьалха оарцагIбовла декхарийла ба кхалнах шоаш а.

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советаша, дIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашца къовсам лоаттабераш керда обрядаши цIейши вахаре кхаьараи юрташка вIашагIъеххача комиссеша, школашкарча дай-ноаной комитеташа, профсоюзни, комсомольски организацеша дика болх беча моттигашка, зуламаш ловргдоаца хьалаш хьадаьча коллективашка, харцон духьалъоттен шоай бокъонаш IотеIаелга ловш боацеи кхалнах болча цу тайпара зуламаш вIалла хилац е геттара кIезига хул.

Маран сесагаи юкъера гIулакхаш законагIа лархIа йиш яц уж регистраци яь беце. Из ца хилча бокъо яц цар боахам бекъа безаш моттиг эттача шоашта доагIа дакъа хьадеха. Иштта законагIа уж баьхача мара хьожаде йиш яц да велча бераштa лу пенси, алименташ.

Iадатийи шариIатеи Iаьдалаш хьалъувттадераш духьала хул наха граждански хьисапе саг йоалаяр-яхар чIоагIдара. Кхалсага бокъонашта чIоагIа Iаткъача ширдаьннача Iаьдалег Iа из гIулакх леладича бакъахьа хет царна.

Халахете а хIанз а нийслу шоай бокъонаш ма-ярра ца йовзаш, саг яр-яхарахи дезалахи долча законодательства лоархIам ца кхетабеш бола цхьабола кхалнах. ТIаккха гIулакх харцдаьнна моттиг нийсъелча цхьаккха аьттув боацаш бус уж.

Лакхе вай белгалдаьхача нйрчача гIулакхаша чIоагIа новкъарле ю кхалнаха общественни хьинар айдара, цудухьа царца массе тайпара лира къовсам лоаттабе беза вай массане.

С. ДЖУМАЛАЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокурора заместитель.

ТЕРМОЯДЕРНИ СИНТЕЗАГАХЬА БАЬККХА ГIА

МОСКВА. 25 шу да И. В. Курчатова цIерагIча атомни энерге Институте управлени еш йола термоядерни реакци чакхъяккхар духьа тохкамаш чакхдеш дола. Из гIулакх чакхдаккхар — цIаккха кхоачалургйоацача энерге хьаст адамленна хьабелларах тара да.

КПСС XXV съезд хьаелла ха хьатIакхоачача хана, «Токамак-10» яхача кердача термоядерни установках пайда а эцаш институте Iилмахоша тохкамий цикл чакх а яьккха ховдам боллаш чIоагIа термоядерни реакци яьй.

Термоядерни реакци хул яйга ядраш вIашагIтохарца. Дуккхача хана оптимальни решенеш лохаш болх баьчул тIехьагIа корадаьд хIанз керттера низ тIабахийта, эггара перспективнегIа доля лостамаш. Царех цаI ба — боарамагIа боагача «ала» хьисанера термоядерни реакци чакхъяккхар. Цу лостамагIа йолча экспериментальни установкех «Токамак» яха цIи тиллай. Царца хьахиннай цунца термоядерни реакцеш е йиш йола кхоачам боллаш чIоагIа а лакха температура йола а плазма (вешта аьлча, Iалаьмате чIоагIа лакха температура йола газ). Термоядерни реакци сихагIа хилийтараи плазма йIоахъяргa дIайола энерги юхаметта оттаяраи цун температура лакхъе эза кховзткъеи итт миллион градусага кхоачаеш. «Токамаке» температура лакхлу 15 миллион градусага кхоачаш, хIаьта плазма соцаяра ха 0,1 сек. я. Кхы а чIоагIагIа плазма йIоахъяра методаш лахара «Токамак-10» яхачул зIамагIа масштаб йолча установкашка эксперименташ еш я.

ХIанз дIагIакхаьчача «Токамака» плазме хула процессаш кхетаяра боарамо торо хулийт цхьаькха гIа баккхийта — демонстрационни термоядерни еалаш йола реактор хьае.

СУРТА ТIА: термоядерни тохкамаш дара йола «Ангара-1» яха электроний ускоритель. НоккхагIйола техник Г. М. Тихонова ускорителa высоковольтни вводагa хьожаш йоал.

А. ПУШКАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭНЕРГЕТИКАШ ДАГАБУВЛ

Селхан Грозне болх беш хилар «Главюжэнерго» системерча предприятей кулгалхой совещани. Цига дакъа лоацаш хилар РСФСР итт автономни республикаи областеи, хIаьта иштта Грузе, Азербайджана, Молдаве викалаш.

Совещане дийцача керттерча дешаех да электроэнерги яккхара доагор кхом беш дIаахийтар. НийслагIа пятилетка чакхйоалача хана «Главюжэнерго» системе гIолла цхьа киловатт-сахьат электроэнерги яккхарга дIадолаш хинна доагор 343,9 грамм хилар. Из керттера хьокхам лохбара хьакъехьа дика аьттув баьннаб Нохч-ГIалгIайчен энергетикий. 293,8 грамм доагор мара дIадаханзар цар цхьа киловатт-сахьат электроэнерги яккхарга.

Парте XXV-ча съездо электрически энерги ма-хулла кIезигагIа доагор дIа а ухийташ яккхара даькъе бехктокхаме декхараш отталаьд мехка энергетикашта хьалхашка. ИттлагIча пятилетка шерашка уж декхарийла ба цхьа киловатт-сахьат электроэнерги яккхарга дIадолаш долча доагора боарам нийслагIча пятилетка шерашка хинначул 12—15 грамм лохбе.

Из кхоачашдара де дезараш къоастадир совещане дакъа лоацаш хиннараш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

«ХIАРА БАЛХА ДЕННА — ДИКАЛА ЗНАК»

КЕРТТЕРДАР — ЭФФЕКТИВНОСТИ ДИКАЛИ

Тха коллективо, берригача советски наха а санна, шоай керттера гIулакх а лаьрхIа тIайийцай иттлагIча пятилеткана парте оттаяь хьинар айдеш йола планаш. Е шу доладеннача хьалхарча денношке а дениз производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа, 1976 шера производственни программа толаме кхоачашъяр духьа шерра социалистически ях ьаржай управлене структурни подразделеней ерригача къахьегача коллективашка.

Грозненски мехкдаьтта лохараша шоай декхар лоархI дIадохийтар эггара кIезигагIа а долаш хьахулар эггара дукхагIа алсамдоахилга, балха ханах, бурув тохача оборудованех, химически реагентех, материалех биззагIа пайда эцилга.

Цеховой партийни организацешен партийни группашен шоай коллективашта хьалха дIа а увтташ, хIара мехкдаьтта лохачо районни инженерно-технологически службай, цехий, буровой, вышкомонтажни бригадай гIулакхех хьахулаш дола дика хIамаш кхы тIа а тоадара йоакхо ергйолаш хьехам лу царна, керда кхоачамаш лахара тIадерзаду цар низаш.

Вай мохк дегIабара кердача этапе башхалонашка хьежжа КПСС XXV съездо дегIаенача социализма хьалашка парте экономически политика овлангарча дешашта установка енай. Уж установкаш иттлагIча пятилеткан дIахорча йIаьхагIча ханен декхараща чийс а еш, творчески дегIайоалаяьй съездо, массе оагIорахьара ма-ярра хьахьеккхай.

Цу декхарех керттера бартахан эффективность лакхъяра, экономически дегIаахара интенсивни, дикала факторех пайда эцара тIаберзабаь никъ ба.

Тхоай производство дегIайоалаяра перспективни проблемаш къоастаелга айхха дувз оаха производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера программа толаме кхоачашъяр духьа шерра яьржача социалистически яхьаца.

Тха мехкдаьтта лохараша шоай декхар лоархI, дIадохийтар кIезигагIа а долаш хьахур алсамдахара, балха ханах, машинехи бурув деттача оборудованехи, белалах а материалех а биззагIа пайда эцилга.

Эффективность лакхъяра тIаберзабаь никъ гуш ба къахьегама овсарле лакхъярах. КПСС XXV съезда решенешка хьежжа, промышленни продукци пятилетке 90 процентага кхоачаш алсамъялга Iалашде дезаш хиларах. Практически гIулакхашка оаха тхоай керттерча декхарех цаI лоархI из.

Балха дикал лакхъяра тIаберзабаь никъ — партеи пачхьалкхени экономически политика керттерча лостамех цаI. Тха коллективо из дика кхетаду, цудухьа иттлагIча пятилетке чакхъяха лаьрхIача тхоай организационно - технически мероприятешка, управлене Iилма-технически экономически дегIайоалара плане 90 процентага кхоачаш бурув тохарех вышкомонтажни бригадий кхъергIола наьхъоаш белгалдаьд.

Мехкдаьтта лохараша, КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра духьа кхоьвсам а лоаттабеш, чIоагIта раьза хиина хьаллаьцар КПСС 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбинате «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девиз а болаш пятилетке яхь йолла ахьна тIахьеаш.

Керттера документаш вIаштIехьахар: сменай, цехий, службай, отделий яхь хьалхьяхьара положени, «ХIара денна — дикала Знак» яхача яхьа кодексаш экрани. Уж дерригаш а партийни, профсоюзни, комсомольски актива собранешкен совещанешкен дийцад. Цул тIехьагIа хьайкарала цар дIадоладаь гIулакх хьаллацара чакхйоахаргйола мероприятешин йийцай партийни болхлойи собранешка.

Условешкеи положенеи тхоай производства дерригa керттера дешаш чулацийта а ерригача сменашка, бригадашка, цехашка, службашка, отделашка уж дIакхачийта а гIийртад тхо. Мехкдаьтта лохараша «ХIара балха денна — дикала Знак» яхаш девиз а йолаш хIара денна лелаеча яхьа экране керттера пункташ я: план (задани) кхоачашъелга, технологи нийса лелаелга, кхоачашбаьча балха дикал, ахчеи материалаши кхоелга, кхерамзлен техника дикача хьал тIа лоаттаелга, балха моттигера культура.

Балха итогаш еча хана кхаь тайпара мах белга оттадаьд яхь лелаерий положене тIа: тIехдика, мегаргболаши мегаргбоацаши.

Буровой бригаде хIара деннара яхьа итогаш хIара сменагIа — смена кулгалхочо — бурувдеттачо ю, бIаргчача дийнахьа массане а баьча балха итогаш — буровой начальника ю, партийни, профсоюзни, комсомольски группашца цхьана тIаккха хIара денна, инженерно-технически даинеш шоашца а йолаш Iуйрийна 7 сахьат доалаш дежурни волча районни инженерно - технически служба вокхагIча инженерага - технологага дIалу цо, анализ яьчули нийса йий хьежачули тIехьагIа, управлене центральни инженерно - технологически службе хьалчулу.

Цхьан сменагIа болх лелача вокх производственни коллективашка яхь вIашагIйоллара форма кIезиг-дукха хийцай балха башхалонга хьежжа, цхьабакъда чулоацам цаI ба — балха дикал лакхъяр духьа къовсам лоаттабар.

ХIара денна шо-шоай планаш а йолаш болх беш ба инженерно-технически болхлой. Цар тIа оттадаьд болхлошта дизза инженерни новкъостал делга, прогрессивни технологи къахьегама толашагIа йола мерадаши производствана юкъекхухьилга, Iилма - технически знанешта пропаганда елга.

Яхьа итогаш хIара денна, бетта, квартале ю оаха. Иштта юххьанцара итогаш елга а оттадаьд хIара итт ди массаза доал. Котбаьннараштa Сийлен грамоташ, ахчан премеш, туристически путевкаш тергья.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра декхар практически кхоачаш а деш дика хIамаш карагIдаьннад тха коллективана. Укх шера хьалхарча квартале скважинаш хьалъеча кхоадаь ахча 907.174 сом хилар. Цу даькъе геттара дика толамаш даьхад «Дружба № 1» яхача буровой коллективо (буровой начальник нов. В. А. Дядюченко, парттрупорг нов. Н. В. Колесников, профгрупорг нов. Н. И. Комиссаров). Цо 345.347 сом кходаьд. Экономе режим дика лелаю бурувдеттарий нr. В. Х. Тайсаева, М. Б. Мерзоева, А. А. Тараканова, Н. Д. Гусакова, кхычар коллективаша.

Цу юкъа тIех яьлла бахь 53 эзар сома. Кхоль электроэнерги 50 эзар киловатт-сахьат а, дизельни довгор — 550 тонн.

Цхьа метр бурув тохара бода мах 98,8 сом лохбаьб, соахка цу юкъа 114,1 сом лакхбалла динначе метте.

Тха партийни организаце, производства эффективности балха дикали лакхъяра декхар кхоачаш а деш, чIоагIа уйла тIайохийт кхачам болх. Производства лоархIамаш чIоагIбара. Производства лоархIаргача участкашта керте латтараш политически кхетам лакха бола, опыт йола профессионалаш. КПСС XXV съездо тIаьхьа оттадаь декхараш кхоачашдарехь гIаланйиргдолда кадраш хилийта тIерт тхо ма-дарра.

Тха партийни организацехь балха тIа лелалоу кхдарш кхетам балара формаш бе-бе я. Цхьабакъда юкъмоттигера дош — тIадилла гIулакх бехктокхаме хетаргдолча уйланца уж хьалкхеяр.

Партийни комитето хIанз цеховой парторганизаце, партийни группай, управлене ерригача коллективай низаш тIадерзадаьд иттлагIча пятилетка керттера декхар кхоачашдара — производства эффективности балха дикали лакхъяра. Из кхоачашду ерригача оборудованех, ахчахи материалехи, балха ханах а энергоресурсех а, дас санна пайда эцара партийни организаце оарцагIбоахача мехкдаьтта лохарий кадраша. Из кхоачашлеча хана керттердар — кадрай бехктокхам, организованность, дисциплина лакхъяр.

Цулухьа Iалаьмате боккхача лоархIаме да балха ханах хьурмат деш пайда эцар, къахьегама дисциплина чIоагIъяр. Хоадамболлаш чIоагIбе беза тха балха ха зехьа йоарца, къахьегам эсала вIаштIехьбаккхарца лоаттабу къовсам. Халахете а, цу дешашка тха цIенхаштта кхоачамбоацараш да. Масала, укх шера хьалхарча квартале болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхарах яйна ха 3.275 сахьат, календарни ханах 14,9 процент хилар (соахка цу хана яйнар — 22,5 процент).

Тха партийни организаце гIудакхашка лоархIаме моттиг дIалоац КПСС XXV съезда исторически документаш Iомадаро. Цу балха юкъеэзаб цхьа бIаьи ах бIаьи совгIа лекторащ, пропагандисташ, агитатораш. Тха традици а хинна дIадахад хIара бетта цкъазза политически, дунен халкъашта юкъерча, Iилма - атеистически, технически темаех лаьца производственни коллективашка докладаши беседаши елга.

Нахаца беча балха тIа тха партийни комитето хьалхле лелаю КПСС XXV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева хьакхайкаьча положенеца: «Наха политически кхетам балара бустам, бакъдар аьлча, хьдда гIулакхаш да».

Съезда решенешта пропаганда яран уж кхоачашъяран тахан оаха беш бола беррига организаторски политически болх коллектива хьддача практически гIулакхашца бувзаш ба.

Бурув деттачеи вышкомонтажнии бригадашка, производственни гIулакхаш деча база цехашка болх беш ва бIаь гаргга агитатори политинформатори. Уж, берригаш а хIана бац 'аьнна бараш, къахьегаш, производстве болх беш нах ба. Цар дешаца а гIулакхаца а легаш уравуттаду управленерча мехкдаьтта лохарий доккхий декхараш кхоачашдара.

Балха дикал лакхъе вIаштIехьдаргда эггара хьалха профессиональни знанеши навыкаши — болхлочун квалификаценя юкъе доагIаш мел дола хIамаш дика хуле. Хано дIадехаш дола уж хIамаш кхоачаш а деш, мехкдаьтта лохарий хIоранна а квалификаце лакхъяра болх беш ба.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра пден мехка экономика айяран хьал, къа хьал-тороо тоаярен ха лакхъярах деш хьинар наьла а санна, кIоаргта сакхетам ба.

Цо кхы а дикагIа хьахьокх «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа лелаеш социалистически яхье хьалха латтараш лохаш хилар.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
Грозненски бурув тохара балхий управлене партийни комитета секретарь.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш продукце дикал тоаяра, производства эффективность лакхъяра йоаржаяьча социалистически яхье керте латт Костромской автоматически линей завода партийни организаци. Станкостроителаша декхар тIайийцад 10-ча пятилетка хьалхарча шера керда мощносташ болх бе йолаялийтара чотах соахкарчул шозза дукхагIа автоматически линеш арахеца. Цо торо хулийтаргья заводашкара - потребителашкара 700 гаргга болхлой-станочникаш мукъабовлийта. Яхье керте латт дикагIбола коммунисташ. Шерра боаржабаьб «Кагирхой дикагIвола наставник» яха цIи лелае шийн клеймо а йолаш болх бе бокъо яккхара бола къовсам. Завода партийни организаце хьинаре хьаллоац кердадар, вIашагIа а тохаш сихха балха юкъе йоалаю хьалха латта опыт, коллектива хьинар заводской марка сий лорадара тIехьа лоаттабеча къовсама тIадерзаду.

СУРТА ТIА: сборочни цехе.

С. МЕТЕЛИЦА сурт.
ТАСС фотохроника.

, Шелковской райоперча Менжинске цIерагIча колхозе дуга чекашта планировка еш я «Чеченингушводстрой» треста ПМК-3 скреперистий бригада. Цунна кулгалдеш ва йоккха балха опыт йола Н. Заичкин. Социалистически яхье дика толамаш дахарах бригадах тиллай коммунистически къахьегама цIи, цунна еннай карара кара лу цIе вымпел.

СУРТА ТIА: Менжинске цIерагIча колхоза дуга кхашка къахьегаш бола механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) Н. Ионин, бригадир Н. Заичкин, А. Жариков, Д. Ольховой, В. Тонких.

М. ТКАЧЕНКО сурти тексти.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

«ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегаш шоай декхараш массаза цIенеи диззаи кхоачашдеш хиларца белгалбаьнна дукха болхлой ба Грозненски электромеханически заводе. Завода электроконструкцей цехе дIачуваьлча хьалхашка оттa сурт хоза да. Цхьа минут а балха ха зехьа йовраш кхераш санна хьинаре къахьегаш ва хIаравар. Царна юкъе белгала ва слесарь - сборщик Вагапов Хьабибула Баудинович.

— Балха ди юкъе мара кхаьчадац, бакъла шийн сменни норма кхоачашъяь ваьннав Вагапов Хьабибула, — йоах цеха начальника Горбачев Николай Николаевича. — Массаза а шийн новкъосташта иштта хьокхам телаш къахьегаш хиларах даьннад цун сий. Овсаре къахьегарал совгIа ше деш дар цIена деш, тIабилла моллагIа болх бизза кхоачашбеш, цхьаккха тайпа брак ца нийсйолийташ болх беш ва из,— яхаш дувц дIахо цеха начальника.

Заводе моллагIа дIадоладеш дола кердадар эггара хьалхарчарца дIадоладерех ва Хьабибула Баудинович, «ХIара балха денна — дикала Знак!» яха грозненски химиков инициатива хьалхарчарца хьаллаьцар. Доккхий декхараш тIа а ийца яхье балара тIахьийхар массехк слесарь - сборщик. ХIанз заводе цо дIадоладаь дика гIулакх хьаллаьца шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба итташ бола болхлой. Шийн къахьегама толамий къайленаш, дикагIйола опыти толашагIйола методаши йовзийташ дукха болх бу цо слесарашца - сборщикашца. Иштта цо балхах дика кхета а ваь шийн хьехархо санна социалистически яхье хьалха латташ ва слесарь - сборщик Афанасьев Петр Яковлевич. Цхьан дийнахьа керда балха ве3 зIамига саг чIоагIа веха хьайзар. Брак йолаш кийчъяьяр цо продукци. Из ше зийча сиха цунна тIаваха, хинпар фуд хьежар наставник. Яь йола брак дIаяккхара новкъостал дир.

— Сона булургбац ер болх, со балхара дIавала воал, — аьлар зIамигача саго.

— Хуллашехьа башха - дика специалисташ а хинна къахьегаш бац хьона вай цехера слесараш - сборщикаш, — аьлар Хьабибула Баудиновича. Цо дагалаьцар нийса ца хиларах лаьца хьехар дир. Балхара дIа ца воалаш висар къона болхло. Иштта Вагапова бакъахьарча наькъа тIа баьха итташ болхлой ба завода тайп-тайпарча участкашка къахьегаш.

Хьинаре къахьегашехьа обществени балха тIа дакъа лаца ха корайоагIа Хьабибула Баудиновича. Къахьегамхой Октябрьски райсовета депутат ва Наькъаш деха хиларах, хьайбаша керда дIаегIа гаьнаш кагьеш хиларах, автобусаш графиках ца леларах дола, уж санна кхыдола дешаш тIаккхухь харжархоша шоаш тешам беннача. Ше балхара ваьлча цIаваха сиха хилац Хьабибула Баудинович. Шийна харжархоша тIадена наказаш бокъоща къоастадалца сатийна Iац Хьабибула. Иштта цIенеи диззаи кхоачашду цо КПСС Октябрьски райкома, завода партбюро, профсоюза завкома члена декхараш. Обществени организацеша шийна тIадилла моллагIа декхар цо кхоачаш ца деш цхьа моттиг нийсъеннац.

Хьинаре къахьегаш цо даьхача толамий лакха мах баьб. Ленински юбилейни «За трудовое отличие» яхеи ши медаль, «Социалистически яхье котваьннар» яха шиъ сийлен знак, дукха Сийлен грамоташ тийнай цунна. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план хьанал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье хадданза хьалха латташ хьавоагIа укх шера Вагапов Хьабибула. Ше кийчъю продукци дикен тIехдикеи мара ца хулийташ, хIара сменагIа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю цо.

Из санна шоай декхараш тIехдика кхоачаш а деш коллектива сий лакха лоаттадеш дукха болхлой ба заводе.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БАРТ ЦАI БОЛАШ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план тIехкхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш я «Электроприбор» завода коллектив. Укхаза дика опыт Iоаяьй яхь вIаштIехьъяккхара хьакъехьа. Цунна тешал лу укх тIеххьарча шерашка беркате къахьегарах завода коллектива тийнача совгIаташа.

Иштта, нислагIча пятилетка плани парте XXV-ча съезда сийна тIайийца доккхий социалистически декхараши тIехкхоачашдарах цунна хьожаяьй парте Нохч-ГIалгIай обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи памятни знак а Сийлен грамота а.

«ХIара балха денна — дикала Знак» яха СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината болхлой болам эггара хьалхарчарца хьаллаьцарех ба «Электроприбор» завода къахьегамхой. Предприяте денгара-денга шерагIа яржаш латт пятилетка хьалхарча шера планаш толамца кхоачашъяра тIаерзаяь социалистически яхь. Яхьа итогаш хан-ханнахьа ю. Партийни общественни организацеша яхье котбаьннараштa лаьрхIа хьежаю карара кара тела цIе байракхаши вымпелаши, ахчан премеш, сийлен грамоташ. Цул совгIа къаьстта белгалбаьннарий урташ хьалтох сийлен Доска тIа, уж увттаду къахьегама сийлен аллеяшка.

Производственни гIулакхаш дика лелийтара укхаза дика пайда эц социалистически яхь нийсса вIаштIехьъяккхарах. Масала, хьаэцаргья вай № 1 йолен № 8 йолен ши цех. Бе-бе да цу цехашка хьалеш дар. Хьалхара цех механически яр я, хIаьта бархIлагIа яр — заготовительно - штамповочни. Цхьабакъда, яхье яьнача цу шин коллективо кхоачашде лерхIар цаI да — производства эффективности арахецача продукце дикали ма-хулла лакхъяр. Шаккхе цехо кхоачашйир хьалхарча биъ бетта план, цар арахийца продукци ерригa а хIана яц аьнна дикал лакха йолаш хилар. КIезигабац цу цехашка башха-дика болхлой ба ала мегаргдола нах а. Царех ба шийн гIулакха визза говзанч вола токарь Щербаков Евгений Семенович, сверловшик Рыбин Геннадий Васильевич, токарь Бойко Андрей Петрович, иштта кхы дуккхабараш. Хадданза тIехкхоачашъю цар балха нормаш, хьинаре дакъа лоац общественни вахаре а. Масала, гойтара агитаци вIаштIехьйоаккхача.

Белгалдаккха деза гойтара агитаци заводе уйла тIаяхийта кийчъяьлга. Къаьстта хоза вIаштIехьъяьккхай из № 1 йолча цехе. Укхаза хан-ханнахьа аралувл пенгазет, къахьегама листокаш, «Молнеш». Царга хьежача ха йиш я коллектива къахьегама вахарах, цунна карагIдаьннарех, дIахо цо кхоачашде лерхIарех. ХIаьта гойтара агитацена юкъе йоккха моттиг дIалоац социалистически яхь вIаштIехьъяккхара дешаша.

— МалагIа цех я хIанз социалистически яхье хьалхле лелаер? — хьаттар аз хьалхарча цеха профкома председателага Корнева Светлана Дмитриевнага.

— Цу хаттара жоп дала хала дац, — аьлар цо. — Производственни хьоккамашка дилача кхычарел хьалха я тха цех. Дале а хьалхара моттиг бархIлагIча цеха хьожаяьй. Из мишта нийсденнад аьлча, ала деза яхьа итогаш еча хана оаха балха гIулакхел совгIа, къахьегама дисциплина, продукце дикал, кхы дуккха а дешаш теркалделга. ХIаьта тха цех, къахьегама дисциплина толхаяь моттиг нийсъяларах тIехьайнсай.

Кхо участок я бархIлагIча цехе. Производственни хьокхамаш хьалхагIа лоха дар цу цехе. Цхьабакъда гIулакх тоадаларгахьа леста доладелар цеха начальникалла Ашурилов Али Магомадович хьожавича. ХIанз, вай лакхе белгал мадаккхара, заводе дикагIчарех лоархIаш я из коллектив. Хадданза план тIехкхоачашъеш хьайоагIа мастер Болдырев Дмитрий керте латта цу цеха штамповочни участок. Коллектива сий лакха лоаттадераш ба резчикаш Метков Михаил, Карныш Григорий, Ленина орден лелаер, фрезеровщик Юрий Касьянов, токарь Кузьминов Александр, штамповщица Баракаева Зина, наладчик Межидов Iаддал, кхы дуккхабараш.

Шерра даьржад «Электроприборе» наставничество а. Укхаза къонача болхлой йоакхо яр шоай керттерчарех цхьа декхар лерхIаш бола нах кIезига бац. Иштта опыт йолча мастера Михайлов Сергея кийчваьв виъ фрезеровщик, хIаьта Суровецкий Владимира — пхи токарь. ХIанз уж шоай хьехархошта уллув къахьегаш ба. Цу тайпара масалаш кхы а дукха доаладе йиш я. Иштта беркате къахьегаш я «Электроприбора» барт тайна коллектив.

А. УСМАЕВ.

Сийлахь-доккхий хIамаш карагIдийнна ханаш

Вай пятилеткаш — уж я Коммунистически партенеи советски халкъан сийлахь-доккхий хIамаш карагIдийнней коталонаш яьхан лоархIамегIара ханаш. Ийс пхе шера план кхоачаш а еш, советски наха доккхий толамаш даьхад коммунизм хьалъяра дерригача лостамашка.

ДIаяха пятилетка советски паччахьалкхен исторена юкъеяхай советски Iаьдал латтача шерашка хьадаь хIамаш кхолла низаш кхы а лакхагIча боарам тIа доахаш айдаь, Iилма-технически потенциал дикка йоккхагIа яь, общественни доалахьеи экономически социальни лоархIам чIоагIбаь, вай халкъа материальни хьал-торои культуреи дIахо лакхъяь пятилетка санна.

ДIаяхача пятилетке керда доккхий толамаш даьхад СССР халкъа боахам дегIабоалабеча. Масала, алхха промышленносте болх бе йолаялийтай 2 эзар гаргга йоккха предприятии хIанзарча техникаца кийчъяь дукхха объекташи.

Тоъал доккхагIа хиннад дукхагIча даькъе технически прогресс хулийташ долча доакъоша лоаца-дакъа. Масала, машиностроене продукци цу юкъа 1,7-зза дукхагIа арахеца йолаяьй, цу даькъе вычислительни техника — 4,3-зза, прибораши автоматизаце средстваши — 1,9-зза, автомобилаш — 2-зза совгIа дукхагIа.

Низ бола производственни фондаш, промышленноста даькъера лакха технически прогресса боарам — из цу даькъе хьалхагIа дIаиха ерига пхе шера планаш кхоачашъярах хьахинна шийн тайпара итог я. Советски мехка Iилма-технически потенциал йоккха хилар хьахьокхаш долча къаьгтача тешалех цаI да.

КарагIдийннача цу хIамаех ког гIортолга а еш, хIанз керда рубежаш белгалъяьй Коммунистически парте. «Промышленноста керттера декхар да,— белгалдоаккх КПСС XXV съезде тIайийцача «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамашка», — халкъа боахам мел эшачунней баха нах тIехдикача продукцешеи биззагIа Iалашбар, дерригача доакъошка производство технически кхы тIа а Iалашъяри интенсификацияри». Из декхар кхоачашдара пхе шера 35—39 процент дукхагIа хьае лаьрхIад промышленни продукци, цу даькъе производства средстваш 38—42 проценти халкъа эша хIамаш 30—32 проценти. Промышленносте къахьегама овсарле 30—34 процент лакхъе лаьрхIад. Промышленноста структура дIахо эргайоахаш тоаергья ерригa хьаеча промышленни продукце объема юкъе эггара дукхагIа технически прогресс хулийтача отраслеша лоаца дакъа доккхагIа хилийтанза, халкъа боахама дерригача доакъошта лаьрхIача машиний, оборудоване, приборий прогрессивни, экономични тайпаш дукхагIа арахецанза ца даларга хьежжа.

СССР халкъа боахам дегIабоалабара ерригача пхе шера планашка къаьстта уйла тIаахийтай юрта боахам дегIабоалабара, цун материально - технически база чIоагIъяра.

ДIаяхача пятилетке леррагIа чакхъяьхай юрта боахам дегIабоалабара парте йIаьххача хаина оттаяь комплексни программа. Хадданза чIоагIъяьй цун материально - технически база. Производствана шерра механизаци, химизаци, лаьтташта мелиораци яьй. Белгалдаккха доагIа, чакхдаха оттадаь гIулакхаш кхоачашдара иттлагIча пятилетке юрта боахаме алхха капитальни гIирсаш хьалдарга 131 миллиард сом дIадахийта хилар, вешта аьлча цул хьалхагIа дIаяхача шин пятилетке дахийтар миссел. Колхозашкеи совхозашкеи 1,7 миллион трактор, 1,1 миллион совгIа грузовой автомобиль, дуккха кхыйола техника, 300 миллион тонн совгIа минеральни удобренеш кхаьчай.

Хаоттама хьалаш вIалла аьттув боацаш хинна доллашехьа а, нислагIча пятилетке шера юкъера лаьрхIача даьккха ялат, дулх, шура, боамби бархIлагIча пятилеткечул дикка дукхагIа да.

Цхьабакъда юрта боахам дегIабара хIанзара боарам бахача нахаи промышленностаи тIатIа дукхагIа эшарашка хьежжа бац хIанз а. Цудухьа «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамашка» декхар оттаду юртбоахама продукци дIахо тешпаме дукхагIа йоахилга, бахача наха кхачаи продукташеи промышленноста бедалшеи биззагIа кхоачамбара, эшшача боараме паччахьалкхенна юртбоахама продукце резерваш кийчъяра лаьтта леладареи хьайбаш леладареи эффективность ма-могга лакхъелга Iалашде.

Уж гIулакхаш кхоачашдара комплексни мероприятеш чакхйоахаргья. Аьлча кхоачам ба, масала, юрта боахам дIахо дегIабоалабарга йохийта капитальни вложенеш 171,7 миллиард сом, вешта аьлча, укхал хьалхагIа дIаяхача пятилеткечул дикка дукхагIа хургхилар. Из ахча дIадохийтаргда балхий ерригача комплексага, цу даькъе производственни, чуIе, культурно - бытовой гIирсаш хьалдарген техника эцарген. Пхе шера юрта боахамга кхоачаргья 1900 эзар трактор, 1350 эзар грузовой автомобиль, 538 эзар ялаташ чуэца комбайнаш, хIаьта иштта дукха кхыйола техника.

Вай хIара пятилетка — из ба социалистически общество дегIайоалаяра йоккхий социальни проблемаш кхоачашъеча дIахо боаккха гIа. Пятилеткаш кхоачашъеча ерригача этапашка халкъа боахам дегIабоалабара планаш бухсоацача кхаьчача. В. И. Ленина ма-аллара, «общества беррига членашта йизза хьал-торои массе оагIорахьара уж паргIатта дегIаухилген» (ПСС, т. 6, оагI. 232) Iалашдара сийлахьчеи дикачеи гIулакхашта тIаерзаяь хиннай.

ХIара пятилетке белгалдеши кхоачашдеши да халкъа хьал-торо хадданза лакхъелга, халкъа потреблене структура тоаелга, юрташкеи городашкеи бахача наьха вахара боарамаш гаргадугилга. Къахьегамхой чуIеча моттигий хьалаш дикка тоаделга, торговле, общественни кхачан, къахьегамхошта бытовой гIулакхаш дара сфераш хадданза дегIаккхувлилга, халкъа образоване, унахцIено лораяра гIулакх тоаделга, советски дуккхача къамий культура леррагIа дегIаккхувларгйолаш дола хьалаш Iалашделга, дуккха кхыдола дешаш. Уж кхоачашдарга дIаухийта ахча хIара пятилетке алсамдувл.

ДIадахача пхе шера юкъарчал доацаш халкъа хьал-торо тоаярга дIадахийтад, чуIа цIеноши социально - культурни гIирсаши хьалдарга дахийта ахча а тIехьа, къаман дохода пхе даькъах диъ дакъа. Халкъа вахара боарам лакхбара чакхйоахача мероприятешка паччахьалкхено дIадахийтар цул хьалхагIа дIаяхача пятилеткечул 1,7-зза дукхагIа дар.

Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш тIаена реальни доходаш нислагIча пятилетке 24 процент дукхагIа хилар.

ДIаяхача пятилетке дикка лакхденнад болхлой, гIулакхерча наьхеи колхозхойи алапи. Коммунистически партеи Советски правительстваи чакхъяьхи тайп-тайпара мероприятеш (болхлойи гIулакхерча наьхеи юкъера мах телача категорей кIезигагIа дола алапеш, тарифни ставкаш, должностной окладаш лакхъяр, лорашта, хьехархошта алапеш IотIатохар, болхлой цхьайолча категорей алапешта тIера йоахаш хинна налогаш дIаяхар е кIезигъяр, районни коэффициенташ юкъейоалаяр, кхыдола гIулакхаш) бахьан долаш 75 миллион совгIча сага лакхбаьб къахьегамах тела мах.

ДIаяха ерригa пятилеткаш кхоачашъяра итогех, йоккхагIа хиннача экономически Iилма-технически потенциалех, советски общества социально - политически кхетам лакхбадарахи идейни цхьоагIо йолаш из хиларахи ког гIортолга а еш белгалдаьд СССР-е иттлагIча пятилетка керттера декхар. Из декхар халкъа общественни производство цхьатарреи массе оагIорахьареи дегIаккхувлара а цун эффективность лакхъяра а, Iилма - технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа боахама ерригача звеньяшка балха дикал ма-могга тоаяра ларда тIа халкъа вахара материальни культурни боарам айбара тIаберзабаь никъ Коммунистически парте леррагIа чакхбахарах латт.

Общество социально - экономически культурни дегIаккхувлара планировани еча советски опытах хIанз пайда эц социалистически дуккхача дегIаухачеи мехкашка. Ма-дарра аьлча социалистически планированена юкъе керда да. масала, ВIаши Экономически новкъостал дара Совета членаш долча мехкий халкъбоахама планашта координаци яр, социалистически экономически интеграце Комплексни программа мероприятешца уж ювзар. ДIайолаенна иттлагIа пятилетка социалистически содружества мехкаша планови ларда тIа а социалистически строй идеологи цхьатара хилара, керда общество хьалъеш доахкача халкъий овлангара вахара хьашташи лерхIараши цхьатара хилара ларда тIа массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш кIоргдара даькъе баьккха керда гIа хургба. Из никъ ма-барра хьахьеккхаб «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамашка». Цар тIа оттаду социалистически экономически интеграце Комплексни программа тIа лаьрхIа мероприятеш а хIаьта иштта СЭВ-а членаш долча мехкаша 1976—1980 шерашка вIаши дага а даьнна оттаяь дуккхача оагIорахьарча интеграционни мероприятей план кхоачашъелга Iалашдара, планагIа цхьана леладеча гIулакхий керда лостамаш леррагIа дегIаккхувлара цхьана гIулакхаш леладара практикана производственно - боахама бувзамий эффективни организационни формаш юкъекхахьара, производствана дунен халкъашта юкъера специализаци кооперировани яра торонех хийцца пайда эцара декхараш.

ХIара пятилетке Iалаьмате боккхача лоархIамера советски общества экономически, социально - политически, духовни вахара декхараш оттадари кхоачашдари Iилман ларда тIа бакъдаь хиларца белгалдоалаш а социалистически общество дегIайоалаяра объективни законий массе оагIорахьара еча учетах, хIамаш кхоллаш дола низаши производственни отношенеши дегIаахара еча анализах, социализми коммунизми хьалъяра даькъерча КПСС-ей дерригача советски халкъеи исторически опытах ког гIортолга еш а да.

Советски халкъ тохкамах чакхъяьннача шийн авангарда— Коммунистически парте — кулгалца бIубенна пятилеткера пятилетке дола технико - экономически, социально - политически, культурно - нравственни прогресса наькъагIа, В. И. Ленина васкетаца тIадилла коммунистически общество хьалъяра гIулакх лоарзагIа ца доаккхаш дIа а кхухьаш.

Пхе шерий планаш толаме кхоачашъяр — из да «ерригa паччахьалкхен экономически механизм бIарчча цаI йола йоккха машин а бIаьш миллионаш болча наха цхьан планаца кулгалдергдолаш болх беш йола боахама механизм а» яь дIаоттаяйза ярг ца хиларах дола ленински васкет, практически кхоачашдар. Ленина яьхачох, из—«Iалаьмате доккха организационни декхар» (ПСС, т. 36, оагI. 7).

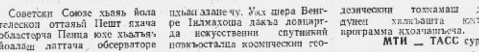
Вай пхе шерий планий дерригa эггара чоалханегIеи бехктокхамегIеи дола декхараш тешшаме кхоачашдергхиларах бола тешам ба советски халкъо са ца кходеш хьега къа, цун боккха сакхетам, дисциплина, организованность.

Вай пятилеткаша чIоагIа влияни хьалхагIа а яьй, хIанз а ю миллионаш болча болхлой, колхозхой, интеллигенце, дерригача советски халкъа творчески хьинар, энтузиазм, бокъонца йола къахьегама турпалал айяра. Шеко яц, цун творчески низаш дIайолаеннача иттлагIча пятилетке кхы а диззагIа хьаделалургхиларах.

Петр ТИМОФЕЕВ,
исторически Iилмай кандидат.

(АПН).

Доазол дехьара

Советски Союзе хьаяь йола телескоп оттаяй Пешт яхача областерча Пенца юхе хьалъяь йоалаш латтача обсерваторе цхьан злане чу. Укх шера Венгре Iилмахоша дакъа лоацаргда искусственни спутникий новкъосталца космически геодезически тохкамаш дара дунен халкъашта юкъера программа кхоачашъеча.

МТИ — ТАСС сурт.

ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ

Ер шу доладеннача юххье ССССР-ан МНР-енен юкъе соглашени яьй 1976 — 1980 шерашка унахцIено лораяреи медицински Iилман даькъе цхьана гIулакхаш леладарец хьакъехьа. АПН корреспондента Боровко Иринас дехар дарах из соглашени йоашх СССР Минздрава дешара заведеней Керттерча управлене начальника заместитела Назаров Рудольфа:

— Массехк итташ шераш да унахцIено лораяра даькъе СССР-он МНР-ои хьинаре цхьана гIулакхаш леладу. Шин мехка медикашта юкъерча вежарашха долча бувзамашта ларде дижа эгтара хьалхара юридически докумснт дар 1930 шерара санитарни конвенци. Цу хана денз тIа-тIа дуккхагIа шерлуш хьаяьжай советски монгольски медицински болхлошта юкъера контакташ. ИйслагIча пятилетка шерашка вай мехка новкъосталца МНР-с хьал а яь, кийчъяьй Мурэнерен Чойбалсанерен больницаш. Улан-Баторера бераштa лаьрхIа шурий кухни, кийчъяьй хирен колдашцей дарбаш ду моттигаш. 150 менги чулатта госпиталь, технически документаци кийчъяьй онкологически клиника хьалъяра.

Контакташ, дIахо чIоагIъяр духьа вежарашха долча мехкий унахцIено лораяра министерствашa керда соглашени а оттаяь, цунна кулгаш яздаьд. Цу тIа оттадаьд монгольски оагIонна йIаьххача хана бахача наха деш дола медицински гIулакхаш вIаштIехьдоахачеи тоадечеи монгольски оагIонна новкъостал делга. Документаш еррига пункташ йизза кхоачашъяра вIашагIъийна советско-монгольски группаш вIашагIйоxка лаьрхIад.

Соглашенега хьежжа СССР-ен МНР-ен министерствашa массаза а специалисташ дIа юха ахийта лерхI балха опыт Iомаяра а цхьана Iилман тохкамаш дара а. Иштта шерде лерхI институташта юкъе цхьана леладу гIулакхаш а. Масала, Н. А. Семашко цIерагIча социальни гигиенаи унахцIено лораелга вIаштIехьдаккхарен Институто, педиатрие Институто, вакционийи сывороткайи Институто дIахо а дегIаккхуларгья Монголерча шоаш санна йолча институташцара айхха лелаю балха контакташ.

Укх шера 55 шу дуз монгольски здравоохранене. Уж дар вежарашха долча вай мехкий медицински болхлоша беркате цхьана гIулакхаш леладаь шераш. ХIаьта вай чIоагIа дог тийша да цхьана леладу уж гIулакхаш дIахо кхы тIа а чIоагIлургдолгахи дегIаухаргдолгахи.

(АПН).

Болгаре бодача новкъа каст-каста етталу «Чавдар» яха хоза, кIаьда автобусаш. Уж арахец Ботевградерча заводо. Укх шера предприяте эргаякхха тоаяр бахьан долаш заводо арахеца автобусаш 1980 шерага кхоза дуккхагIа хургья.

СУРТА ТIА- «Чавдар» яхача завода цехе.

БТА — ТАСС сурт.

«СОНА ЭШАЦ КЕРДА ВЬЕТНАМ»

Ангола хьоахайнча Вьетнам дагайох американцашта. Са лоалахочо — профессегIа грузчико — аьлар: «Азе гIулакхашта юкъегIерта гIулакх дацар вай. Иззамо мара вай бокъо яц африкански мехкий гIулакхашта юкъегIерта а. Вьетнаме даьллар дIахо дIаьхде тарлора Анголо».

35 шу даьннача цу болхлочун, цо ше лоархIачох, США-с цхьаккха дича а болабе ца боагIаш хиннача тIем тIа вахарах кхо шу ше доадаьча Азе джунглеш йовза торо хиннай. Иштта лоархI цо, кхыча кагийча наьха а Африке кхы шоай кхел тахка гIулакх ца хилар-. Цу дешаех латт дуккха а дуккхагIа болча американцашта хетар.

Хьабе болх боацаш дуккха нах лелача мехка Вьетнамерча трагеде лераш я: боабаь 50 эзар совгIен човнаш яьбIаь эзари къона американцаш — вадарах кIалхара воалалургвоацаш дола кIома бакъдар.

Нью-йоркски университета инженерни факультетерча цхьан студентаца къамаьл деш се волаш, из хьаттар, Анголе хиннахох фу хет хьона, аьнна. Дуккхача американцашта хетар морг дар жоп: «Масса хана а вай хIана гIерт кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсама гIулакх дехкарашта новкъостал де? Вай Батистана новкъостал дора, хIаьта Фидель Кастро котваьлар. Вай Тхиеуна новкъостал дора, хIаьта котало Вьетконгахьа (США иштта оалар Къулбехьен Вьетнама патриотех — Д. Н.) хилар. Португальски диктаторашта новкъостал дора вай, хIаьта паргIатонна тIехьара къовсамхой котбаьлар. ЦIудухьа вайна бIарга ца го йиш яц, Советски Союз массаза а агрессена духьала барашкахьа хилар. Цо йоахар машар безаш йола Советски Союза политика шоай къаман кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола деррига мехкаш хьаллацара тIаерзаяь я. Американцаш тIа-тIа дуккхагIа кхетадеш боагIа къамийкортамукъален болама массе метте империализмацара котало йоахилга дегIа хилар, паргIато бахьан долаш лоаттабеча къовсаме эгтара тешамегIа йола цхьоагIонхо Советски Союз хилар. Цунах гуса мехка бахача наха дуккхачар антиимпериалистически уйлаш тIа-тIа чIоагIлуш хилар.

ХIаьта МПЛА-ца къовсам латтабара чуоттабаьрех американцашта фу хет хьожаргда вай «Рой Иннис-хьакхайкадир сога Нью-йоркски метро болхлочо, —шин халкъ, США негритянски халкъ дехкар ва. Цо Анголе халкъ а африкански континента деррига халкъаш а дехкад». Рой Иннис — африканцашца къовсам лоаттабара США-ра неграш гулбеш лела американец. Из ЦРУ агент лоархIаш ва Анголе МПЛА-на духьала латтача бандай кулгалхой а санна.

Сона йовзаш йолча Бруклинерча, дунеп халкъашта юкъерча событешца чIоагIа хьашт долаш муниципальни гIулакхерча наьха профсоюза члени йолча къонача кхалсага хет, Ангола Халкъа Республика дипломатически шерра бакъъяь тIаэцар а хIаьта иштта африкански цхьоагIон организаце дIачуэцар а бохьан долаш МПЛА моастагIашта чура-са дIадохийташ хIама техай аьнна. «Вай правительство шиш хур-могар деш хьувзар из иштта ца нийсдалийта гIерташ, — хьахкайкадир цо, — цхьабакъда хьалбоалаш латта малх юха соцабе йиш йоацаш мо мара, йиш яц шоай кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола халкъаш юхасовцаде а.

Юххера а, Нью-йоркски университета цхьаькха цхьан студента хетар. «Дика хет сона Советски Союзо Анголана новкъостал деш. Цо цун суверенитета сий дергдолгах дог тийша ва со, хIаьта бокъонца иззаморг сай правительства а доре бакъахьа хетар сона». Юххера а, укх дешаца чакхдалийтар цо шин къамаьл: «Цу тIем тIа со пийсвеннавац. хIана аьлча цу хана со эIамига кIаьнк хиннав. ХIанз вига тарлу со. Цхьабакъда сона эшаш яц керда Вьетнам мигчахьа из яле а. Дерригача дунен тIа машар хилар деза сона». Из дог тийша ва—машарга бода алхха шикъ дунен халкъашта юкъера кхокхам кIадбаргеи дерригача дунен тIарча мехкашта юкъера, белгала аьлча, США-нев СССР-ан юкъера доттагIал чIоагIдаргеи гIолла бодаш хиларах.

Джозеф НОРТ,
американски публицист.
(АПН).
Нью-Йорк.

ФИЛИППИНЫ: АМЕРИКАНЦАШ ДIАБОЛХ

Манилера эзткъа километр къилбаседа - малхбузенгахьа уллача Субик бей яхача США тIема-форда базе март бетта юкъе хилар из дов. Базе гIулакхе йолча 25 филиппинкана цхьаккха бахьан а доацаш чухьежаб американцаш. «Хила ца йоагIаш» йола хIама цхьаккха а царга йоацийта хайначул тIехьагIа приказ денизд царна сов сиха шо-шоай балха моттигашта дIатIа а гIо, ладкъа а ма ладкъалаш, аьнна.

Цхьабакъда юерам тIатувсарах хIанз хIама хилийзар. Кхалнаха суде иск елар, хIаьта американски базашка балхаш деш болча филиппински граждански гIулакхерча наьха Федераце Субик-бея администрацега дIахайтар из бахьан долаш царна духьала цо хIама дича метторгдоацилга. Филиппинерча США тIема базай хьакъехьара Федераце цу тайпара позици дукха ха йоацаш а тIехьа хург ма йий аьнна вIалла дага а дацар. Цхьабакъда хIанз дукха бацар цунах цецбоалаш. Укх тIеххьарча хана американски гIулакхаш гоамденна ба филиппински общественера массе тайпара бола нах. Из гоамал тайп-тайпара хьахьокхаш я, цхьабакъда маIан цаI дацар: интеллигенце, студенчества, болхлой, ахархой викалаша, мехка лоархIамеча гIозарий цхьан даькъо тIа-тIа чIоагIагIа хьадех ВIашагIкхийттача Штаташцара хIанзара тIема соглашенеш хувцилга.

Филиппине я Къулба-Малхбоален Азе эгтара йоккхагIа йола Пентагона ши база — Кларк яха тIема-фегара яри Субик яхача залиаера тIемафорда яри. Цигтача я кагегIа йола кхы тайпа тIема объекташ а. Берригаш а лаьрхIача тIема гIулакхаш деш бола американцаш ткъо эзарнега дIаккхоач.

Факташа тешал ду, мехкара США тIема базаш юкъарчал лоацаш филиппиницкий кхерамзлечна уизара хилара. Масала, «Манила таймс» яхача газето яздора, «Кларк яхача базах» пайда эц Азера США тIема сеть ядерни биохимически гервзаца Iалашъеча станцех санна» яхаш. Субик-бей — США ворхIагIча флота Къулба-Малхбоален Азера операцеп хьаллоаттаю керттера база. ХIаьта Корреxидор яхача филиппински гIайрен тIа манильски Iаьдалга хьтта хIама а довцаш. диверсанташ кийчбу къайлагIара цента йиллай. Из чакхъяьккхараша «тIехдика хьабовзийтар шоаш» Индокитае тIом лаьттача хана.

Кхетадеш да, цу дерригача хIамаша филиппински общественноста са аькх ца дахийта йиш ца хилар. Укх тIеххьарча шерашка лоархIаме хувцамаш хиннад Къулба-Малхбоален Азе. ДIаьннай Тхиеуи Лон Нолен режимаш. Цу гIулакхо регионерча цхьадолча мехкий позици тоъал политически нийсагIча оагIорахьа лостайир. Масала, шоай мехкара американски тIема базаш цIеначьяь дIайоахилга хьадийхад Таиландо.

Американски гIулакхаш мехка бахача наха тIа-тIа дуккхатIа гоамлуш хиларо чIоагIа влияни ю филиппина боккхийча политически деятелашта. «Нагахьа санна ВIашагIкхийттача Штаташа шоай политика ца хувцеи тха мехкара шоай бIу дIа ца бугеи, американски хIама кхы а чIоагIагIа талхаргда Филиппине». Экономически гIулакхашта йолча сенатски комиссе председатела Хосе Диокно дешаш да уж. ХIаьта Филиппина кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Карлос Ромула заявлени ер я: «Ткъо шу совгIа ха яьннай ах дуненна хьалхашка вай наIараш тIаетта. КIезиг-дукха керда фо чудайта ха кхаьчай».

Къулба-Малхбоален Азе кхохкам кIаьдбалар дезаш я прогрессивни общественность. Цу гIулакха, моттигерча дуккхача политически деятелашта хетачох, лоала кIал оттабеш ехкача соглашенеех мукъабовланза баргбац, кортамукъа лаьнпача Индокитаерча мехкашца доттагIала гIулакхаш тассанза, социалистически паччахьалкхенашцара, дегIаухача мехкашцара бувзамаш шердаза даргдац. Мехкарча дуккхачар кхетаду, Филиппинера американски базаш — къамаш бокъонна шоай лоIаме дахарга бодача наькъа тIара духьале йолга.

А. ПРАЕВ. (АПН).

Деша ягIачара ера Серноводски культура ЦIагIа болх бе Никаева Зина. Шин урокаш чаккхъаьлча репетицешка йодар из. ХIаьта ди тIехьа дикагIа, хозагIа локхар цо пандар. ХIанз Зина культура ЦIагIа штате а йолаш болх беш я. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъеш боахкача къахьегамхой дог мукъадоаккх Никаевас шин искусствоца.

СУРТА ТIА: З. Никаева.

Ш. КАГИРОВА сурт.

ЦХЬАН ХЬАЬНАЛЧА ПРОФЕССЕХ

МАШИНИСТКАШТА ЛАЬРХIА ГИГИЕНИЧЕСКИ ХЬЕХАМАШ

Эгтара хьаьналагIа професси йолаш, массаза а яхар мо, сихбе бийзача мара дага ца бохаш болча наха — машинисткашта хетаяь я статья, цхьабакъда цу хьаьналча къахьегамхошта унахцIена хьалаш хилийтара, гигиенически Iилмо яххача тайпара цар къахьегам вIаштIехьбаккхара уйла массаза а яц боахамий кулгалхошеи профсоюзни организацешеи. ЧIоагIа кIаьлденад тхо яхаш каст-каста ладкъаш хоз вайна денна болх баь цхьабола машинисткаш. Цхьабараш из професси бахьан долаш лазар кхийттад шоаех яхаш хул. Белггала хила а хул машинисткаш маьженаши декъа пхаьчаши лазаш, когаши кулгаши десташ. ТIаккха уж деррига хьашт мел доаца хIамаш профессеца дувзденна нийслу аьнна хетадала йиш йий?

Баьча тохкамо хьахьекхад, из иштта лархIар нийса доацилга. Цун бахьан — къахьегами са лоIилгеи, балха моттиг нийса вIаштIехьа ца яккхар, балха приемаш нийса ца хилар, болх бу цIа сийрда ца хилар, и. кх. дI. Машинисткаш сов кIаьд ца балийтар, цар унахцIено ца йоаяр, болх овсарегIа хилийтар духьа эгтара хьалхарча аргIанна уж Iомабала болабеннача хьалхарча денношке а деиз Iохайша нийса багIаргболаш Iомабе беза уж. Лохде а лакхде а йиш йолаш хила деза гIанд, гола йийна пхьарсаш клавишашта нийсса хила деза. Букара дийрза лагIа дезаргдоацаш, лакаш тIа паргIатта пIелгаш детталургдолаш хила еза гIандаи машинка тIалаттача истолгаи юкъера юкъ. Болх беча хана пIелгашкареи кулгашкареи дIанийккхача вокх маьженашта низ тIа ца бахийтарга хьежа деза. Болх беча хана дегI нийса ца доагIадеча машинисткай нервни система кIаьдлу, тишлу, кулгаш лаз, цудухьа цу тайпарча машинистка квалификаци лакха хургьяц. ХьатIаязъеш йола текст машинисткана тIехьашка латтача яьшкинга тIа уллаш хила еза, нагахьа санна текст машинка оагIона истола тIа уллайой, тIаккха совнагIа дукха дIа-юха хьувзае эзаш хул фоарт а дегI а, бIаргса эшадала, бIаргаш бIагIара дала тарлу, болх цхьан боарамагIа дIабодац, лаьгIлу. Болх цхьан боарамагIа беш хилча организм кIезигагIа кIаьдлу, хIаьта къахьегама овсарле лакхлу. Iомалуш бола машинисткаш боарамга бахар духьа цхьаболча хьехархоша метронома ашарагIа IотIадеттийт пIелгаш. Цхьан ашарагIа пIелгаш леладаро къьстта атто ю «бIарг ца локхача» методагIа кепатохача хана. Цу хана шинна а кулга итте а пIелгаца болх бу машинистко, хIара пIелг белггаларча лака тIа кхет. Каст-каста цхьан боарамагIа пIелгаш лелаш хилча белггаларa автоматизм хьахул, пIелгаш нагахьа гIалат ца доалаш шоаш деттадала доагIача лакашта тIадетталу IобIара ца хьийжача а. Цу балхо низ кхобу, даим цкъа текста тIен тIаккха машинка тIен лекха ца безаш «бIарг тIа ца локхаш» кепаттилга. Харцахьа да, балха дIадоладешшехьа сихха кепатоха гIертар. Юххьанца шорттига дIайола а яь, тIехь-тIехьа сихагIа кепатоха еза материал, йиллача хана а кIаьдъялале хьалхагIа а са лаIа деза. Нагахьа санна, саг ше кIаьдвенна воллашехьа а болх ца социйташ хуле, тIехьагIа йIаьхагIа ха эшаргья цунна балха хьинар юхаметтаоттадеш салаIара. БIаьччача дийнахьа массехказза 5—10 минута юкъагIбаха беза болх. Масала, болх беш 55 минут массаза йоал 5 минута салаIа мегаргда, салоIача хана оашош болх беча чу ма Iе, хьал а гIайтте аттагIа йола массехк упражнене е хьажа, цIагIа гIолла е цIенна гонахьа гIолла дIа-юха аха. Делкъийга перерыв йолча хана шоаш хIама диаь даьлча 10—15 минута кердача фега гIолла доладеле лела.

КIаьд ца луш болх бара боккхача лоархIаме да чоалхане хиларга хьежжа болх нийса цIа-юха бекъар (документаш вIаштIехьдахар, дIахора заданеш кхоачашъяра кийчо яр, кхыдараш цу дийнахьара болх чакхбоалаш дергдолаш тIехьадаха доагIа). Машинистка унахцIено ца талхийтар, балха хьинар эша ца далийтар духьа цо болх беча цIагIа керда фо чуахийта деза, температура гIаьххьа — 18 градусал дукха совгIа эшашагIа йоацаш хилийта еза. ЦIагIара сердал 100 люксал кIезигагIа йоацаш хила еза. Нагахьа санна маьлха зIанараш корах чухьеже, сийрдача дайгача кIада занавескаш охка деза духьала. Машинка тата кIезигагIа хилийтара бегIииг кIалийла еза цунна. Боккхача лоархIаме да оригиналаш шоаш а хила йоагIача тайпара хилар — дуккхаза а машинисткашта тела тексташ къоасталургйоацаш, бIеха, цул совгIа сийрда бесаш долча шаькъаца е къоаламца язйий хул. Цу тайпара оригиналаш хьаэца ягIац. Гучадаьннад, цIе, Iажагiа, кхы тайпа бесаш долча алапашеи каьхатои балха овсарле йоаеш, бIаргаш сиха кIаьддеш хилар.

Укх статья тIа дувцаш дола кертгера гигиенически хIамаш кхоачашделга машинисткай шоай кара дац—царех дуккха дараш вIаштIехьа дакха дезар предприяте е учреждене администраци я. Шеко яц, нагахьа санна болх беш бараш шоаш а моттигера профсоюзни организаци а де дезар тIагIертта дIадехаш а инициатива йолаш а хуле, къахьегама аьттув бола гIулакхаш вIаштIехьдоахаргдолгах. Мел дийца чутIа IотIатоха деза, цIагIа болча хана а режим леладанза ярг ца хилар нервни система массаза а чIоагIа лоаттаергйола гIулакх данза, физически культура леладанза ярг ца хилар. 7—8 сахьатал кIезигагIа ма е наб, хан-ханнахьа а нийсагIа бар а баа кхача, хIара Iуйрийна гимнастика е, дегIах тIоадалаь гата хьакха е хица кхы тайпа процедураш е, кердача фега дуккхагIа хила, спорт леле. ТIаккха шоай унахцIено чIоагIъергья оаш, къахьегама овсарле-лакхагIа хургья шун.

Р. АРАКЕЛОВ,
Республикански санитарни просвещене ЦIен лор.

ДАГЕСТАНСКИ ПОЭТА БАТЫРАЙ ОМАРЛА ВАЬ 150 шу ДИЗАРГА

БIаьшерашка, эзар шерашка гIолла чакх а яьле хьакхоач нахага сага дег чура декача илле оаз. Из моллагIча замалахь мегаш а керда а хул, къалуш яц. Иштта оаз йолаш да Дагестана халкъий поэта Батырай Омарлай иллеш. 150 шу даьннад из ваь. Цо шин иллеш даьхад къахьегамхой вахарах, дIаяхача къизача, нийсхо йоацаш хиннача замалахьа царна тIалаьттача Iазапах, цун оаз йийкай хоза Iалам, эIамигача сагаи йоIаи юкъера мерза безам бувцаш.

Поэт къахьегаш бола нах, халкъ тIахьехаш хиннав цхьа барт болаш хилара. «Пхо топаца нийсбеш санна нийс а деш, дегаш вIашагIтоха хила езар йиш» йоах цо.

Батырай дог тийша хиннав ше вахаш хинна хала замэ, хьаьнала къахьегаш ваха гIертача сага бокъо йоацаш хинна зама дIа а яьпа, нийсхой зама йоагIаргхиларах, нах паргIатта, шоай лоIаме бахаргхиларах.

Иштта дика уйлаш йола цун иллеш тIехьенгара тIехьенга доалаш, халкъо доахаш хьакхаьчад. Бакъда наха хьийга къа дуаш бахача бIаьхийча наха геттара гоама хиннад уж, дега чов еш. Из дIаваккха, цун иллеш ца дахийта гIийртаб хьалдараш. Шийна тIаккхувш болча царех хьулалуш ваха вийзав Батырая. Из лораваьв халкъо, царна каравахийтавац, жовхьар санна лорадаьд цун иллеш.

Тахан Дагестане дахача къамех цхьаккха а дац цун иллеш шин меттала ца доахаш. Уж арадаьхад эрсий меттала, Кавказе дахача кхыча къамий меттала. Уж тохк Iилма болхлоша.

Батырая творчество дIаяхача замай толашагIа мел дар хьаэцача советски наьха духовни ганза дакъа а хинна дIаэттай тахан.

Хьа говр лелачар дIахийца,
Зизай хоза хьаж хьаух.
Из хьа фусам яьккха сийрда
Шахбагдадски кIувсаш ухк.

Дото ланаш теха ба хьа
Сатем боаца коача ди.
Сий дола турпал хьо хье а
Дошоца кийчвенна ва.

* * *

Дегаш къаьста хилча, —
Дувца эшаш дац —
ВIаший тIера хилар,
ВIалла пайда бац.

Пхо топаца нийсбеш
Санна нийс а деш,
Дегаш вIашагIтоха
Хила езар йиш.

Цхьана хила дезар
ДIайха дегIамаш,
Фордех лоамаш санна
Къаьста да вай уж.

Египтера тур
Ший беттаца санна,
ВIашкатаIар ловра
Вай дегIамаш сона.

* * *

Дербента гобаь пен санна,
Хьоарчабеннаб бала сох,
Фордаша вай дуне санна,
Цо юкъеверзаваь вах.

О, са бала, даь цIа дита,
Со лоамашка ведда лел,
Йоккха гIайгIа, дега Iотквам —
Тахан сога кхаьча кхел.

* * *

Хьа из сома Iаьржа кIажар
Дербента гобаьккха улл,
Хьажъюкъ, морха юкъера хьежа
Сийрда бутт мо лепаш хул.

БIаргий цацкъамаш хьа дайча,
Зиракий а сатем бов,
Ю бIаргаша, уж дIагуше,
Майрахой дегашта чов.

ГIалгIай меттала яьккхар

ЧАХКИЕВ СаIид.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Чакхъяьннай кIалтохаргах классически латара йола «Трудовые резервы» яхача ДСО Нохч-ГIалгIай АССР чемпионат.

Цу чемпионата юкъе дакъа лоацаш хилар «Труд», «Спартак», «Динамо», «Урожай», «Буревестник» яхача спортивни обществай, хIаьта иштта Сунженски, Шалински, Наурски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, МагIалбика, Надтеречни районий, города Аргуна 144 спортсмен

Шоай дегIа дозалга хьежжа цу яхьашка котбаьлар 48 килограмм йола С. Мудаев, 52 килограмм йола М. Накостоев «Динамо», 57 килограмм йола П. Разин «Труд», 62 килограмм йола А. Ахмедов «Урожай», 68 килограмм йола С. Хажаев «Урожай», 74 килограмм йола М. Токазов «Спартак», 82 килограмм йола Н Ковтун «Динамо», 90 килограмм йола И. Исраилов «Динамо», 100 килограмм йола А. Абубакаров «Урожай», кхыбараш.

25—30 мае Махачкале хургйолча РСФСР-е кIалтохаргах классически латара йолча яхьашка баха кийчлуш ба беррига котбаьннараш. Уж Iомабеш ва дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер С.-А. Абдулаев, СССР спорта мастер А. Козырь.

◆

САМБО

Городе Армавире хилар РСФСР къулбехьен къонача кагийча наьха самбо яха латар. ДикагIа. низ болашагIа бола самбисташ къоастабара а Ерригроссийски Ерригсоюзни яхьашта юкъе дакъа лацара уж кийчбе а лаьрхIа яьяр уж яхьаш.

Цига бар Краснодарски Ставропольски краяшкара, Ростовски, Курски, Белгородски, Орловски областашкара. Дагестански, Черсий-Балкхарой, Нохч-ГIалгIай, Калмыцки, Къилбаседа-ХIирий АССР-ашкара, Адыгейски автономни областера къона спортсменаш.

Вай самбисташа цу командашта юкъе шоллагIен (хьалхара яр Краснодарски края яьккхар) республикашта юкъе хьалхареи моттигаш яьхар. Вай командана РСФСР Министрий Советерча физически культуран спортен комитето шоллагIча лагIан диплом елар. Вай спортсменаша Я. Чапаева, В. Чапаева, Х. Мараева, М. Халадова шоллагIа моттигаш яьхар, хIаьта 82 килограмм хула А. Гишляркаев чемпион хилар.

Хьалхара, шоллагIа, кхоалагIа моттигаш яьха къона спортсменаш Ерригроссийски финальни яхьашта юкъе дакъа лоацаш хургба.

29 июне денз 4 июле кхаччалца хургйолча цу яхьашка кийчлуш ба уж хIанз. Уж Iомабаьр ва къона тренер СССР спорта мастер Ф. Куцель.

◆

ШАШКАШ

Россе эрсий шашкех ловзача хьалхара моттиг яккхара городе Туле хиннача яхьашта юкъе дакъа лаьца вай спортсменаш Касумов Мовсар (г. Гудермес), Магомадов Абу (Наурски р-н), Газалаков Ваха (Шаьла р-н), цIабаьхкаб. Краяшкара, областашкара, АССР-ашкара вена 46 чемпиони призери хиннав цига ловзаш, царех 10 СССР спорта мастер, 29 мастералла вола кандидат, 7 хьалхара разрядник.

Дика лайзар цига вай шашисташ М. Косумови А. Магомадови. Цар шинне а кхоачашйир мастералла волча кандидата норматив.

М. МЕСТОЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча физкультуран спортен комитета воккхагIвола инструктор.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 22 — 27, Грозне 24 — 26 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, республика къулбехьарча оагIорахьа цхьаццайолча моттигашка наг-нагахьа догIа а делхаш, ди а къувкъаш, бебеча оагIорахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсанна 10 — 15, дийнахьа 21 — 26 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный ул. Ленина. 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография Маяковского, 92. изд-ва «Грозненский рабочий».

Заказ № 3699.